

Štev. 2.

V Trstu, 27. januarja 1894.

Letnik VII.

Nadaljnji boji za narodno enakopravnost.

Raznotera pojavljanja v cislitavski polovini cesarstva kažejo na to, da dosedanji narodnostni boji niso z daleka še pri kraju, pač pa da bodo odslej nekoliko časa še hujši, nego so bili doslej. Protislovanska koalicija hoče ščititi nemški in poljski narodnosti dosedanjo političko in narodno-političko posest, in razsodbe najviših instancij gledé na narodno ali prav za prav jezikovno enakopravnost vzbujajo doslej v jedni točki mrtvo ali v globokem spanju spavšo in spečo zavest o tem, da narodnostni in jezikovni člen sedanje avstrijske ustave potrebuje še le „dispozicije“ ali posebnega izvršilnega zakona. Po razkladanju najviših sodišč imajo občine popolno svobodo v postopanju gledé na jezik v svoji upravi, in dežele imajo svoje uradne jezike, vsled katerih so dolžne manjšine ali naselbine drugih narodnostij tudi na shodih in po društvih rabiti te jezike, ki so v dotičnih deželah uradni ali upravni jeziki bodisi za samoupravne deželne ali političke deželne gosposke.

Narodnostni in jezikovni člen se je sicer postavil v osnovo ustave; v tem členu se govori tudi o narodih kot takih; ali kljubu temu določujejo ne narodi, ampak deželne in občinske uprave rabljenje jezikov. To je v pogledu na razvoj avstro-ogerske monarhije sicer narobe svet, in je ta napaka najbolj škodljiva slovanskim narodnostim; med temi narodnostimi so kljubu temu tudi take, katere takisto postavljajo deželne samouprave nad nacionalne avtonomije, in očevidno je, da tudi to ni drugega kakor narobe svet.

Pri vsem tem, da se slovanski narodi boré uže desetletja ustavnega življenja za narodno ali, prav za prav, za slabšo polovino, t. j. jedino za jezikovno enakopravnost, ni zavladata niti na to stran obča jasnost; vsled tega nastaja vedno večja zmešnjava, in ta vzbuja bolj strah, nego nadejo, da se izvrši zares narodna enakopravnost. Bojazen se je poslednji čas še povečala, ker mislijo, da protislovanska koalicija porabi svojo sedanje moč v pristransko izvršenje narodne

jezikopravnosti. Bojé se celó nekateri slovanski politiki, da koalicija, v kateri imajo nemški liberalci, nacijonalcí in konservativci, torej Nemci, odločilno besedo, uvede v izvršilni zakon jezikovne enakopravnosti nemški kot državni jezik, z druge strani pa da bodo neslovanske in protislovanske večine pojedinih občinskih in deželnih zastopov ter uprav še bolj krivično tujčile slovanske narodnosti, tudi ko bi bile te v dejanski večini naseljenja.

Strah je opravičen, če ostanejo slovanski narodi pri dosedanji nejasnosti, različnosti programov in stremljenj ter v stalni nesloženosti gledé na skupne interese. Nadejo do zboljšanja pa vendar imamo, ali pod uslovji, da bodo slovanski narodi jasno poštevali razvoj stvari, da bodo sami z največo *določnostjo in odločnostjo pri zjedinenem, zaradi tega pa gledé na najvažnejše točke omejenem programu* vplivali na ta razvoj. Drugače zmaga program teh, ki so se združili v protislovanski koaliciji, to je teh, kateri delujejo proti slovanskim narodnostim, naj isti sestavljajo sedanje koalicijo ali pa v različnih dobah kako drugače imenovano sestavo in zvezo.

Protislovanska koalicija bode vsaj nekoliko časa in navidezno mirovala v državnem zboru, da se ne zameri na zgorej in ne izneveri formalno na zunaj. Ali pri tem za njo vsekakor ugodnem položenu, v katerem se jej takó krasno zaščiča „dosedanja politička posest“, bode računila, kakó bi dobila priliko, da v resnici ponovi ter predloži prošlega leta po nemški liberalni stranki obečani jezikovni načrt. To kratko dobo mirovanja bi mogla porabiti slovanska opozicija v to, da bi ona predložila v državnem zboru izdelan načrt, a ne samo o jezikovni, ampak o narodnostni in jezikovni izvršitvi, torej v takem smislu, v kakoršnem se izraža čl. XIX. osnovnih državnih zakonov v svojem prvem in odločilnem odstavku.

Ne v tem členu in nikjer v osnovnih zakonih ni niti črkice, niti sledu po duhu o kakem državnem jeziku.

Državni jezik more in mora slovanska opozicija popolnoma prezreti v svojem izvrševalnem načrtu. Kdor bi pošteval ali dejanski uvrščal v izvršilni narodnostni in jezikovni zakon kak jezik kot državni jezik, *rušil* bi ustavo in sicer osnovo ali fundamentalni del ustave. No med Slovani bi mogli jedino Poljaki udati se za tako rušenje, v izvršilni načrt bi pa noben slovanski narod ne dovolil uvrščanja kakega kot državnega jezika. Složnost slovanske opozicije bi pa morala dovesti tudi do tega, da bi izvršilni zakon narodne enakopravnosti ne obsejal le jezikovno, ampak tudi narodnostno enakopravnost. Poslednja najbolj zahteva, da se v zaščitanje narodnosti vsakega naroda, vstvarijo posebni juristiški organi ali zastopi za vsak narod. S kratka, izvršilni zakon bi moral vstvariti nacionalno avtonomijo vsakemu narodu, in le ta bi zaščitala povoljno in zadostno narodnost in jezik vsakemu narodu. Vsakatera druga izvršba bi bila nepopolna ter bi ne odgovarjala konstitucionalno-zgodovinsko utrjenemu smislu sedaj veljavne in svečano razglašene ustave. Nacionalne avtonomije se najbolj bojé slovanski nasprotniki, in to je najbolj posredni dokaz o nje opravičenosti in pravilnosti. Da je nacionalna avtonomija pravična, v soglasju z ustavo in potrebna, o tem smo kopičili dokaze vsa leta po predalih našega izdanja. Pri tem, kakor razkriva že ime *nacionalne* avtonomije, smo kazali vedno na to, da je treba ceniti narodnost in narode više, nego pa dežele, torej upravo za *narode* kot take postavljati nad upravo *dežel*.

V Avstro-Ogerski se ne pokriva obseg dežel z obsegom narodov, ker je po jeden in isti narod razdeljen in razdrobljen na več pokrajin in krajev. Deželna avtonomija ima za narode z nacionalno avtonomijo jednako veljaven pomen le tam, kjer je naseljen jeden in isti narod, kjer pošteva deželna uprava samo isti narod, torej tudi njegovo narodnost in njegov jezik; deželna avtonomija je imela n. pr. pri za Čehe svojo veljavo tudi v narodnostnem in jezikovnem pogledu, ko niso bili še pomešani z drugo narodnostjo, ko je služila politiška svoboda in uprava bolj ali manj izključno samo češkemu narodu. *Pred* združenjem v večjo politiško skupino so mogli z'asti Čehi govoriti o deželi, oziroma deželah, ker so pripadale jednemu in istemu češkemu narodu; bilo je vse jedno, poštovati te dežele ali pa češko narodnost.

Jednaka je bila z drugimi historičskimi narodi avstro-ogerskimi. Potem pa, ko so se združile razne dežele, naseljene z raznimi narodi, pod jednim in istim skupnim žezlom, utegnulo se je razviti in se je tekom stoletij dejanski tudi razvilo tako vladanje, katero je poštevalo bolj mehanizem jednotnosti, nego pa mnogovrstnost in različnost raznovrstnih potreb, katere so imeli in imajo pod jednotnim žezlom združeni narodi kot taki. Mehanična jednotnost v vladanju je utegnila

prezreti potrebe kakega naroda na korist kakemu drugemu narodu, in poslednje, recimo, poldrugo stoletje je mehanizem vladanja najbolj pospeševal nemško narodnost, v tem ko je ravno v istih merah zanemarjal druge narodnosti. Odtlej nimajo in ne morejo dežele imeti istega pomena za posamične narode, kakoršen so imele poprej v dobi pred razvitjem in močjo centralistiškega vladanja. Zato je dandanes narodom kot takim možno le dvojno stremljenje: ali da bi se povrnili k poprejšnji relativni samostalnosti v smislu takózvanih historičskih državnih prav, ali pa vsaj skrbeti za nacionalno organizacijo, da bi si ščitili narodnost in jezik ali v obče svojstveno narodno kulturo.

Tu pa zapazimo takoj poslabšanje razmer in občega položaja tudi historičskih narodov, katero je najbolj v tem, da so dandanes pomešani z drugimi narodi v večji meri, nego za poprejšnjih stoletij. Odtod prihaja, da bodo historičski narodi dandanes vedno na slabšem, nego so bili poprej, tudi ko bi dosegli dovršeno historičsko državno pravo. Tudi pri tej izvršitvi in kljub njej bode vedno potrebno skrbeti, da bode historičski narod zaščital svojo narodnost s posebno nacionalno organizacijo, in to nas vodi do zaključenja ali sklepa, da je izvršenje narodne enakopravnosti na *prvem mestu in za vsak slučaj* najpotrebniša in potem še le vse drugo.

Mi smo to točko tukaj takó jasno in zajedno z znanstveno točnostjo razkrili, da bi brez rušenja skromnosti celó prosili slovanske publiciste, naj bi ta naš izvod porabili za svoje potrebe.

Narodnost gre nad dežele, in narodna samouprava je viša in važnejša od deželne samouprave; vsled tega je neizogibno potrebno izvršiti narodnostni in jezikovni člen državnih osnovnih zakonov, s katerim se za vselej podajo uslovja v zaščito narodnosti in jezika vsakega naroda. Zato morajo slovanski narodi sami, med njimi *tudi historičski* narodi slovanski, izdelati in predložiti izvršilni načrt za narodnostno in jezikovno jedanko-pravnost.

Praktičnega vspeha tak načrt pri sedanjem položju in nasproti protislovanski koaliciji takoj nikakor ne bode imel; tem večji pa bode moralni uspeh, ki bode vplival celó na koalicijo, specijalno na nemške liberalce in nacionalce, da se ne predrznejo nikdar zasnovati takó opasnega protiuštavnega načrta, kakor bi ga stavile v slučaju, da ostanejo Slovani, — kakor doslej, brez vsake inicijative na to stran. Nemški nacionalci in liberalci v družbi z nemškimi konservativci pri pomoči ali brez pomoči Poljakov vsekakor prej ali pozneje predložijo izvršilni načrt, in koalicija ali tudi predrugačena zveza ga sprejme z jednim nasprotstvom slovanske opozicije. Ta načrt bode osnovan v smislu ustave ali pa tudi proti njenemu smislu. V prvem slučaju ga more sprejeti preprosta večina in ga pozneje porušiti jednaka preprosta večina. Pristranski bode vsekakor že zaradi

tega, ker ga zasnujejo sestavine sedanje koalicije, in proti tej pristranosti se bode možno še vedno boriti, oziroma, kakor rečeno, uničiti jo ob ugodni priliki. Pri sprejetju pristranskega načrta, ki bi ugajal pred vsem nemški narodnosti ali sedanji „politiški posesti“, možno bode Slovanom še vedno vstrajati v aktivni opoziciji ter delovati jej na to, da se isti pristranski načrt, oziroma uže potrjeni zakon izpremeni ali zamenja s takim zakonom, kakoršen odgovarja stvarnemu in logičnemu smislu ustave.

Recimo pa, da bi sedanja koalicija ali kaka druga parlamentarna zveza sprejela načrt, v katerem bi se nemški jezik uzakonil kot državni jezik. V tem slučaju bi se potrebovala večina dveh tretjin glasov, in teh tudi pri sedanjem številu slovanskih zastopnikov ne dobijo z lahka; drugače pa, ako bi se sprejel protustaven načrt s preprosto večino, bi se izvršilo protizakonito porušenje ustave, in v tem slučaju bi ne ostalo slovanskim zastopnikom drugega, kakor zapustiti državni zbor ter izpremeniti sedanjo in dotedanjo *aktivno v pasivno* opozicijo. In to bi bilo zopet velikega moralnega in v posledicah praktičnega pomena. Pasivna opozicija pa bi morala potem vstrajati v složnosti, dokler bi se ne dala poročstva, da se popravijo protiustavni, tu mišljeni sklepi.

Hudi utegnejo biti torej boji za narodno enakopravnost še nadalje, a noben slučaj ne kaže, da bi moralj obupati. Treba je le jasnosti in odločnega skupnega postopanja.

Sedaj preti slovanskim narodom tudi ta opasnost, da se oni in skupine njih zastopnikov preradi spozabljajo v malenkostih in pred vsem zaradi tega, da *ne gledajo na daljšo bodočnost*. Sedaj se kar treseje v sveti jezi zastran uličnih napisov, pritiska neslovanskih većin po deželah in občinah na slovanske manjšine teh dežel in občin. Strah je slovansko publicistiko obšel še sosešno zaradi razsodbe upravnega sodišča gledé na Ljubljanske napise, potem zaradi razsodbe o rabljenju v deželah navadnih in uradnih jezikov po društvi in shodih. Tu bi tudi mi zaklicali: ne občinski ukrepi zastran uličnih napisov, ne propovedi materinega jezika po društvi v drugih ali tujih deželah, ne izpremeni značaja dotičnim občinam in deželam, a Slovanom mora biti ravno do tega, da se stori konec krivicam, katere napravljajo slovanskim narodom sedanje deželne in dosledno tudi občinske uprave po svojih dejanskih in umetnih većinah. Ta konec krivic pa pride le tedaj, ako bodo slovanski narodi delovali na izpremembo značaja raznih mest, ki so na njih zemljah, a kljub temu v tujih rokah, ter na izpremembo sedanju deželnih samouprav, v smislu, da se jim za vselej odtegne svoboda in pravo, v svojem področju določevati o narodnosti in jeziku drugih narodnostij. Take izpremembe pa dosežejo jedino s tem, da se izvrši nacijsionalna avtonomija za

vsak narod samozadostno, ter odtegne istočasno največe orožje raznarodovalnim in agresivnim narodom.

Nacijsionalna avtonomija je tista organizacija, o kateri slutijo in čutijo razni agresivni narodi, da bodo v potujčevanju nakrat onemogli. Ko pa pridejo do tega preverjenja, ne bodo se več brigali za sedanje tujčevanje potem „Schulvereinov“, „Lega nazionale“ in s pomočjo še drugih sredstev. Vsa ta sredstva nakrat odpadejo, ker bodo naprej razvidni nevspehi potujčevanja. Potem pa bodo še manj nagajali z uličnimi napisi; napravljali jih bodo zopet, kakor zahteva ne le pravo, dostojnost, ampak tudi praktični interesi. Tudi, kar je jako važno, ne bodo se več toliko trgali za večine po raznih avtonomnih zastopih jedino zaradi nacijsionalnih nasprotstev; ne, nikakor ne! Saj bodo narodi zaščičani, vsak posebe, in takó odpadejo v naši državi sedanji narodni boji; boji se bodo potem raztezali na druga polja, a narodnost in jezik bodeta na miru, in skrb narodnih organizacij bode, v pogledu na razkropljene naselbine, ponajveč gledala na to, da bodo vplivale nanje potom literature in svojstvene kulture, in to bode mnogo več pomagalo, nego še tolika pomoč sedanjih šolskih društev.

Tak bode konec narodnostnih bojev v Avstriji in potem tudi na Ogerskem, ako bodo Slovani gledali najprej na to, kar jim je najpotrebniše, in ako bodo, kakor rečeno, za te skupne potrebe postopali po skupnih programih in vsakodobno vsiljenih protitaktikah. Boji bodo izvestno še dolgi in hudi; vse pa je zavisno od tega, da slovanski narodi obrnejo te boje v pravi tir ter se ne dajo zavesti s skrbjo za malenkosti, kakor se zavajajo in tratijo čas dandanes. Pogled v daljnjo bodočnost in na velike odločilne stvari naj vodi slovanske narode, pa pride njih politikovanje tudi pri sedanjem občem neugodnem položanju v bolji tir.

Dunaj kot neposredno državno mesto.

Dunaj kot deželno glavno mesto in kot rezidencija. Državno najviše sodišče je razsodilo v stvari o slovenskem akadem. društvu „Danica“, da na Dunaju je poslovni jezik tudi za razna društva nemški, ker na Niževavstrijskem je uradni jezik nemški.

Razvidno je, da državno najviše sodišče je gledé na uradni jezik smatralo Dunaj kot deželno mesto, ne pa kot rezidencijo in glavno mesto monarhije, torej središče vsem narodom cesarstva. Vprašanje se vsiljuje: Ali bi ne bilo v interesu Dunaja samega, še bolj pa v državnem interesu, politiško upravo tega mesta urediti takó, da bi ista ustrezala z jedne strani niževavstrijskemu naseljenju kot takemu, torej pred vsem nemški narodnosti; z druge strani pa tudi odlomkom ali naselbinam, ki pripadajo većim ali manjšim celotam in skupinam nenemških narodnostij cesarstva? Poslednjo misel

pošteva *program nacionalne avtonomije*, kakoršen zagovarjamo mi v tem listu. Ta program je namreč *Dunaj izvil* iz nacionalnoavtonomnih skupin ter mu daje veljavo *neposrednega državnega mesta*, v katerem bi ustrezela uprava naselbinam raznih narodov monarhije tudi v pogledu na narodno enakopravnost.

Kot neposredno državno mesto bi Dunaj imel načelno nameščeno tako pol. gosposko, kateri bi bilo možno po sestavi in sposobnosti posamičnih uradnikov nadzorovati društva, naj si poslujejo na katerem koli jeziku, pripoznanem v cesarstvu. Navedena razsodba drž. najvišjega sodišča spravlja vprašanje o Dunaju kot neposrednem državnem mestu zopet na dnevni red, in to sedaj bolj nego poprej in vse nenemške narodnosti monarhije imajo razlogov dovolj, da se zaresno poprimejo tega vprašanja.

Ako bi se Dunaj sam upiral temu, da bi postal neposredno državno mesto s primerno, naselbinam vseh avstrijskih narodnostij odgovarjajočo upravo, škodoval bi sam sebi, ker te narodnosti ne le ne bi silile v tolikih merah v rezidencijo, ampak bi tudi drugače isto mesto poštevale le kot navadno, dasi veliko pokrajinsko mesto, in Dunajčani bi se ne mogli pritoževati, da se jim godi krivica zaradi tega. Potem bi pa tudi zastopniki raznih narodov drugače presojevali gmotne potrebe Dunaja, kateri ob raznih prilikah razglašala toliko rad svoje potrebe kot take, ki bi bile v skupnem interesu monarhije. Kjer so pravi skupni interesi, za katere se zahtevajo milijoni od *vseh* narodov, morajo se pripoznavati tudi potrebe teh, ki se žrtvujejo za te kot skupne opisovane interese.

Ako potrebuje Dunaj pomoči od vseh avstrijskih narodov, mora mu tudi ostati živo čuvstvo pravičnosti, vsled katere se morajo naselbine požrtvovalnih narodov gibati svobodno, torej tudi po družstvih razvijati se s pomočjo matere jezika, in narodom je treba odslej odgovoriti, ali naj se smatra Dunaj jedino deželnim ali zajedno pravim skupnim središčnim mestom cesarstva. Po programu nacionalne avtonomije bi dobili vsi narodi svojo organizacijo in svoja mesta z značajem v smislu teh organizacij; jedino Dunaj bi imel mednarodni značaj v smislu narodne enakopravnosti vseh avstrijskih narodov. Ta izjema je pa opravičena, ker hoče Dunaj sam imeti izjemo, namreč ostati veliko središče cesarstva in s tem vseh narodov istega cesarstva.

Naj bi se to vprašanje, kateremu je dalo najviše državno sodišče s posebno razsodbo še povečano važnost, *rešilo* ugodno za interese Dunaja samega, potem države in njenih narodov!

Popovski in Vašaty.

V borbah, vršočih se v poslanski zbornici med Poljaki in maloruskimi odpadniki na jedni in slovansko čutečimi Čehi gledé ruskih odnošajev na drugi strani, bilo je mnogo laže igrati prvim, t. j. Szczepanovskemu, Barvinskemu in Popovskemu, nego pa drugim, t. j. Vašatemu in njegovim

drugom. Zakaj? Poljaki in njih pripadniki vedó jako dobro, o čem govorijo, t. j., oni poznajo resnico, a govoré vedoma laži, ker vedo, da se trudijo avstrijski Slovani premalo proučevati Rusijo, da bi razkrivali poljske laži. Čehi Vašaty in drugovi le čutijo, da lažejo Poljaki; toda čustvo ni dovolj močno, da bi se bojevalo proti znanju. Igra Poljakov je gotova, Čehov negotova, zato je malo uspešna. Tako n. pr. je izrekel Vašaty vojnemu ministru v seji državne zbornice dne 30. novembra svojo nezaupnico, poleg drugih razlogov radi tega, ker se premeščajo češki častniki daleč od domovine in od svojcev tje do albanske meje samo zbog tega, ker govorijo češki.

Popovskemu (Malorusu, kajti beseda „pop“ in nje izvodi niso poljski, ampak ruski), videlo se je potrebno brez vsakega povoda navesti Rusijo, da bi dokazoval, da se godi prav českim častnikom, ker, ker — no, ker je zabranjeno poljskim častnikom v ruski Poljski govoriti na poljščini po gostilnah, kavarnah in drugih javnih krajih. Logično sicer ni to, kar je povedal Popovski, no zlagano je. (Calembourg, dvomiselnost). Ker pa avstrijski državni zbor (tudi njegovi slovanski člani) službeno pripoznava potrebo, da pritrjuje iz prijaznosti do sosedu vsem napadom na Rusijo, vsejedno, naj so isti utemeljeni ali zlagani, bila je Popovskega igra dobljena, in Vašaty mu je odgovoril takó, da je pokazal vsaj svojo nevednost o Rusiji. Osramolil se je v toliko, da je rekel v svoji stiski: „Gorjega ni niti v Rusiji“.

Stvar pa je ravno ta, da v tej reči, katero je izzval Popovski, ni čisto nič hudega za nikogar, ki pozna Rusijo. Stvar je namreč taka-le. Rusi pravijo: „Poljska je tam, kjer ljudstvo govori poljski“; takó določuje ves svet, razun Poljakov, etnografska ozemlja. Poljaki pa pravijo: „Poljska je tam, kjer so imeli Poljaki *kedar-koli v zgodovinski dobi* vladno moč“. Rusi pravijo: „Poljska je v 8 namestništvih ob Visli, kjer je res naseljen poljski narod“. In v teh 8 namestništvih ni bilo nikdar in nikomur zabranjeno govoriti poljski. Tako bedasto ne ravnaajo Rusi, in take budalosti si izmišljajo jedino Poljaki, ker znajo, da jih morejo trositi tam, kjer pritrjujejo navlašnim neumnostim baš zbog tega, ker se navešajo Rusom. Rusi se ne zagrašajo tako bedasto, ker vedo dobro, da je nemóžno zabraniti govoriti poljski 6 milijonov broječemu narodu, kateri, razun poljščine, ne govori drugega jezika. Faktično je treba le pošteti, da je le v Varšavi veliko število časopisov, kateri izhajajo na poljskem jeziku: „Kuryer Poranny“, „Kuryer Warszawski“ itd. itd.

V katerem grmu torej tiči zajec? Poljaki trdijo: „Poljska je povsodi, kjer so nekdanje gospodovali Poljaki, t. j. Poljska obsega *tudi* Belorusijo, Malorusijo in Litvo, ker smo tam začasno gospodovali od 14. do 18. stoletja“. Da pa pripadajo te dežele že nad jedno stoletje Rusiji, da sta tam po največ 2 odstotka poljskega naseljenja, drugih 98 odstotkov pa so Rusi, pristni Rusi in Litovci, tega ne marajo slišati Poljaki. Prava Poljska je premajhna, zato jej je treba prikrpati še 15 milijonov Rusov in 2 milijona Litovcev in —

evo Velika Poljska je gotova. To je jedina razlika med poljsko in rusko politiko. Ako bi bili Poljaki zadovoljni s pravo Poljsko, t. j. z deželami ob Visli, ne bi bilo od delitve Poljske nikdar razpora med Rusijo in Poljsko. To dokazuje dejstvo, da so Rusi vstvarili istim Poljakom prostovoljno in bratovsko do l. 1863. jednak položaj, kakoršen ima Ogerska v Avstriji, v tem ko ste Avstrija in Pruska iz poljskih zemelj pripadših njima vsled razdelitve, vstvarili jednostavne pokrajine. Še le vsled 3 velikih revolucij in 6 manjših uporov Poljakov se je Rusija odločila uničiti samostalnost poljskega ozemlja ob Visli. Kdorkoli goji sovražne misli proti Rusiji, ščuva Poljake proti Rusiji, obljuje jim zopetno osnovev Velike Poljske. Njih geslo je: „Kraj ocalić Moskve zvalić“, našo državo zopet osnovati, Moskvo (Rusijo) pa zrušiti. K temu se ve da pravijo Rusi: „Quod non! Malorusije in Belorusije ne damo Poljakom, dokler smo živi“. Takó si tolmačijo poljsko-rusko vprašanje vsi Rusi; v tej obliki je je stavil tudi Katkov, kateri je vladal veliko Rusijo kot zasebnik (časnikar) 25 let takó, kakor nekdanj Perikles Atene. (Glej njegovo osmrtnico v „Ljub. Zvonu“, letnik 1887., katero je napisal dr. Celestin, to je mož, ki pozna Rusijo, ker je tam živel mnogo let). Ko so se navalili početkom XIV. veka Tatarji na Rusijo in jo zrušili, prisvojila si je Poljska Belorusijo in Malorusijo ter razdelila to deželo, ki je večja nego vsa Avstrija, med poljske plemiče. Njih potomci, zgorej omenjena 2 odstotka, imajo še dandanes posestva po četrt milijona oralov, na katerih je na tisoče vasij, na stotine trgov in mestic, katerih poslopja so sicer zasebni imetek, *vendar pa je zemlja pod hišo last poljskega gospodarja*. Vsa ta posestva, katera bi mogli pripodabljati po svoji razsežnosti nemškim vojvodinam, upravljajo izključno Poljaki in Židje. Železnice v Malorusiji, Belorusiji in Litvi so tudi židovske, katere upravljajo poljski inženirji s poljskimi služniki in Židje. Vse trgovsko in finančno življenje je židovsko-poljsko. Mestne „hišne gospodarje“ in lastnike prodajalnic ima se ve da poljski gospodar v pesti, ker jim more ukazati jutri, da poderejo hiše in skladišča na njegovem zemljišču. Vsled te splošne zavisnosti od Poljakov in Židov je umevno, da „mora“ imeti in ima javno življenje poljski značaj. *Dejanski se godi, da v teh čisto ruskih zemljah ne dobiš koščeka kruha na trgih, po štacunah, gostilnah, kavarnah in železničnih postajah, ako ga zahtevaš na ruskem in ne poljskem jeziku*. Ruska vlada se je vzdramila še le poslednjih desetletij, da v Malorusiji, zapadni Rusiji in Litvi odstranjuje umetni poljski navlak. Jezikovna prepoved, katero je navedel Popovski, in katera se je razglasila v Vilni, v Litvi (*torej ne v Varšavi*) in takó zvano židovsko prosledovanje, nista drugega, kakor čini, da se ruski zemlji povrne tudi zunanji ruski značaj. Hinc Judaeorum et Polonorum illae lacrimae, t. j. odstranjenje Židov s takih mest, kjer gospodujejo nad Rusom in ga tlačijo. Vsaka druga vlada bi pri enakih razmerah postopala ravno tako, kakor ruska. To mora priznati vsak nepristanski mož.

Ласпенііі Марсеевъ Аскоковъ.

Iz poezij J. Stritarja.

Oblaček.

Za gore solnce mi zahaja,
Na zemljo pada rosní hlad
Sladak spomin mi v prséh vstaja,
Ljubo me hodi pozdravljat.
Oblaček ti, ovčica bela!
Po nebu plavaj mi naprej;
Pogledi, kaj mi draga dela,
Da jo pozdravljam, jej povej.
Če misli na me, bodi zdrava,
Poljub jej nesi moj gredoč;
Naj mirno mi in sladko spava,
Prijazne sanje, lahko noč! —

Izvirnik.

Облачек.

За горе солице ми захая,
На землѣ пада роснѣй хлад;
Сладак спомин ми в прсѣх встая,
Любо мѣ ходи поздравлять.
Облачек ты, овчица бѣла!
По небу плавай ми напредѣй;
Поглади, кай ми драга дѣла,
Да мѣ поздравляю, ей повѣй.
Че мысли на мѣ, бѣди адрова,
Полуб ей неси мой гредѣч;
Най мирно ми ин сладко спавая,
Пріязне саны, ляхкѣ ноч! —

Лажурскій.

ТУЧКА.

Заходить солице за горою,
На землю падаетъ роса,
И оживаю я душою,
Былое помнить тутъ она.

Мы, тучка, бѣлая овечка
Плыви по небу все впередѣ,
Смотри, что дѣлаетъ сердечко,
Скажи, что шлю я ей привѣтъ!

Меня, душа, вѣдь не забыла!
Мой поцѣлуй ей ты неси,
Пусть надъ нею свои бы крылья
Простеръ бы сонъ, далъ сладки сны!

Фр. Целестинъ.

Prepir in mir.

Pa si draga obljubila,
Da boš trikrat poljubila
Mene v usta in oči,
Ako vse se izpolni.

Saj si, draga, obljubila,
Da boš trikrat poljubila
Mene v usta in oči.
Želja če se izpolni.

Izpolnilo se po želji,
In po božjem je povelji.
Braniš se, krivična ti,
Da mi daš poljube tri.

Želja se je izpolnila,
Mene nisi poljubila,
Velik greh storila si,
Kazen zaslužila ti!

Brani, brani se krivična,
Moja huda gospodična!
Jaz pa tu ti to povem:
Jaz se tu ne odpovem!

In nalažem jaz ti kazen,
O, hudobna ti prikazen:
Tri poljube daš mi ti,
A navržeš mi še tri!

Dekle se je preplašilo,
Željo koj mu izpolnila,
Tri poljube dala mu,
Štiri je navrgla mu.

— st —

Junakova žaoba.

Ljubio junak ponosan:
Ljubila djeva ga mila,
Bio je sretan, presretan,
Kanda ga ljubila vila:
„Što li bi meni svijet taj,
Mladjano što bi žiče,
Divno da ne imam biće,
Štono veselje mi, sreća, raj?“

Prošla je večé godina,
Čemer prošó nije,
Prošla je druga godina,
Još ga tuga vije:
„Da li će kada meni proć,
Štono me taru, tuge?
Da li će godine duge
Skončati kada crnu noć?“

Minulo zdravlje, došla bô,
Dragica pati kruto,
Kanda je hudo, hudo zlo,
Junak tuguje ljuto:
„Da li je varka, da li san
Sreća na zemlji čista?
Jadâ ti danâ trista,
Sladâ ni jedan dan“.

Dragica jedna patila
Dugo, dugo doba,
Pâteći najzad usnula,
Snije usred groba:
„Tebi sam živoj žio viek,
Tebi ću mrtvoj žiti,
Tebi ću bditi, sniti,
Dokle mi danâ teče tek“.

Radostan junak, žalostan,
Nesretan, sretan zrije,
Toli mu krasan, strašan san,
Pjevô bi, suze lije:
„Ili mi ljubi svijet taj,
Crne se tuge prodji,
Ili s menom dodji,
Raja uživat slasti, sjaj“.

Treća mu teče godina,
Jošte misli na nju,
Jošte mu draga Dragica,
Sniva joj noću, danju:
„Tkono je bio dobar, blag,
Dokle je žio, mio,
Bit će ti život cio,
Bit će ti doviiek mio, drag“.

Četvrta teče godina —
Kada jednom snio,
Draga mu u snu Dragica
Slovila tijo, tijo:
„Meni je divno, divno tol
Gore izpred Boga:
S toga li Dragana moga
Tare tuga, mori bol?“

Tude se junak prenuo,
Plaho, plaho zrije,
Kanda je čudo vidio,
Štono mu jasno nije:
„Što će nebesâ, vječni sjaj,
Što će mi grob studeni?
Tude na zemlji meni
Zašto li, Bože, ote raj?“

Dr. A. pl. Budisvoj.

Glossa.

Ah, mani se svijeta mani,
U bolesti što ćeš vani?
Sviet boluje viek do vieka,
Ni sam za se nema lieka,
Kamo l' za bol rane tvoje.
Miruj, miruj, srce moje!

P. Preradović.

Pod rosićom milih nada
Opet cvatu želje tvoje;
Opet tobom ljubav vlada;
Opet gineš, srco moje,
Sviet te opet varat kani...
Ah, mani se svijeta, mani!

Tvoja ljubav sveta, žarkâ,
Postala bi očaj sami.
Prolazna je zbilja varka,
Što u svietu srce mami...
A izvaran sviet od vieka,
Ni sam za se nema l'jeka.

Još ti stara rana gori,
Sebičan ti sviet ju zada,
Pa kad sad ti novih stvori,
Svisnut ćeš od ljuta jada...
Lieka traži gorkoj rani,
U bolesti što ćeš vani?

Vječna borba sviet taj kosi,
Pa se kroz nju vječno kvari,
Tko je jači barjak nesi;
U toj borbi sviet ne mari
Ni za vapaj žrtve svoje.
Kamo l' za bol rane tvoje?

U svijetu sreće nema,
Još se kletva u njem čuje,
Prava ljubav davno driema,
Zalud čovjek raj tu snuje,
Tu caruje sudba prieka,
Sviet boluje viek od vieka.

Gle, kakva bi sudba kleta
Snašla tebe, milo ranče,
Sred tog jadnog, golog svijeta
Ti bi bilo sirotanče — —
S tog utazi želje svoje,
Miruj, miruj, srce moje!

Dinko Sirovica.

Lavov imendan.

Lavu bješe imendan.
Sa svih strana svijeta tog,
Štono živi, hrlilo
Sjajnom dvoru kraljevu.

„Kuda? kamo?“ pitala
Prolazeće lisica.
„Lava častit? Lavski rod
„Što vam daje? što li jest?“

„Širom svijeta širi strah,
„Podanike tjera, tre,
„Vašu grdno srce krv —
„S tog tolika njemu čast?“

„Pravo zboriš, lisice!“
Njoj će na to magarac.
„Ali šta ćeš? tako jest,
To je stari običaj“.

Dr. Trnoplesar.

Много мы толкуемъ о любви,
А любви взаимной нѣтъ, да нѣтъ!
Чѣмъ же мы живемъ, о другъ, скажи,
Нашей жизни ты открой секретъ!

Думалъ много о судьбахъ Славянъ
Ты — а много думалъ я съ тобой:
Не кичимся ужъ ради полянь,
Умываемыхъ морей водной!

А хотѣли видѣть мы бы связь,
Вяжущую хоть не изъ насъ всѣхъ,
Чтобъ она была святой указъ,
Непокорность жъ ей великій грѣхъ.

Нѣтъ связи такой, ты говоришь,
Вѣрю въ будущность, надѣюсь я:
Улыбаешься ты и молчишь,
Вѣрить бы хотѣлъ и ты — нельзя.

Да, другимъ несчастья крѣпкой клей,
Крѣпнеть братская любовь и связь,
Ранамъ же онѣ святой елей:
Имъ пусть будутъ скоро и для насъ!

Фр. Це.юстинъ.

Изъ русскихъ обычаевъ.

Вечеръ подъ Новый годъ и Крещение посвящается гаданьямъ, которыя бывають очень разнообразны: дѣвушки слушаютъ разговоры подъ окнами, бросаютъ башмаки и ложатся на снѣгъ, хоробятъ (рокораважо) злото, кормятъ курицу сѣтнымъ зерномъ итд. Хоробятъ злото такъ: ставятъ блюдо (skledo) и въ него кладутъ уголь (ogelj), кусокъ глины отъ печи, щетку (ščet, krtačo) и кольцо (gladki prstenj); блюдо покрывается полотѣнцемъ (utiralnikom, Handtuch). Гадающая вынимаетъ (jemlje ven) наудачу (ne znaје, kaj), подъ пѣсню, что попадается (kar se primeri), и угадываетъ судьбу (srečo, usodo) свою; вынетъ (ako vzame ven) уголь — горе, глина-смерть, щетка-старый мужъ, кольцо-выходъ замужъ (omozenje) и веселая жизнь. Конечно (seveda) гаданьямъ не вѣрять, а гадаютъ для шутки (šala), ради

веселья и забавы (kratkega časa), при чемъ (čom) поютъ подблюдныя пѣсни, водятъ хоробы (rojó in pri tem držé se za roke, hodijo v krogu).

I. Крещенскій вечеръ.

Разъ въ крещенскій вечерокъ

Дѣвушки гадали:

За ворота башмачекъ,

Снявъ съ ноги, бросали;

Снѣгъ пололи; подъ окномъ

Слушали; кормили

Счетнымъ курицу зерномъ;

Ярый воскъ топили;

Въ чашу съ чистою водою

Клади перстень золотой,

Серьги изумрудины;

Разстиляли бѣлый платъ,

И надъ чашей пѣли владъ

Пѣсенки подблюдны.

Жуковский.

Разъ, -krat, jedenkrat. Synonima однажда, когда-то. Два, три, четыре раза, по: пять разъ, а не разовъ. Sl. krat nahaja se le v izrečenjih: nó стократъ лучше, stokrat boljši, in многократно = много разъ.

Крещенскій — крещение али Богоявление, Epiphania, 6. janv. Krst — крещеніе; križ = крестъ, г.—а. Крестыанинъ, mn. крестыане, rod. крестыанъ, kniet, mužik; bržkone ravno takega smisla privoaelno (privotno), kakor sl. krščenica = dekla. Prosti narod, tabi, očevidno so na nekaterih mestih poprej sprejemali krščenje, nego svobodni, graščaki i. t. d.

Гадать — ugibati; гаданіе на рѣкахъ — hiromantija. Гадалка = ugibalka, vražnica. Догадаться, ugeniti. Нечаянно — негаданно, česar bi nihče ne pričakoval in ne ugenil, nenadoma.

Ворота polnoglasi obl. od vratà, vrata. Dvor zapirajo vrata, sobe in dom — двери, rod. дверей.

Башмакъ, г.—а, čizma; сапогъ = črevelj, malorus. черевичокъ. Rod. mn. не сапоговъ, а сапогъ. Škornja = голенище. Сапожникъ = črevljar; башмачникъ, čizmar. Rusi se obuvajo še v latini, rod. латиневъ, jedn. латинъ, rod. латиня, oranke iz lipovega ličja, pri čemur se noga ovija v cunjé = опучи.

Бросать, redko метать.

Пологъ — pleti. Подова, rod. — и — pleve. No plevelj = соръ, собранъ травъ, le vzv. slogu plur. tant. плéведи, n. pr. терниа и плевели.

Соръ prav za prav smeti, смётъ, rod. смётти je lokalizem. No смести, подметать дождъ. (Снѣгъ) мететь, in tedaj je метель г. метели. На дворъ мететь = над. метель. Метель z burjo = вьюга, пурга.

Счетный sešteti; счетъ, rod. счета (sčota) račun; mn. счета, г.—а, онъ računi; no pl. tant. счеты, г. счетовъ, rusko računsko orodje (russ. Rechentafel).

Серьги rod. серегъ, uhani, jedn. серьга.

Изумрудъ dragi zeleni kamen.

Платъ, ruta; платокъ г. платка, rutica, ruta; носовой пл.; шелковый п. svilnata ruta. Платье = одѣжа, obleka. Mi: одѣваемся, svečenik облачается k službi božjej.

Владъ (въ ладъ), ubrano. Они засиутъ въ ладъ = въ согласіи. Онъ человекъ безъ лада и склада, zmetena, konfuzna glava.

Подблюдный = подъ блюдохъ, pod skledo. Блюдо = skleda in — jed; обѣдъ въ три блюда, o. iz treh jedij.

X.

Я золото хороню.

А я золото хороню,

Чисто серебрó хороню.

Гадай, гадай, дѣвица,

Отгадай красавица!

Я у батюшки въ терему,

Я у матушки въ высокомъ.

Мое золото пропало

Мелкимъ порохо́мъ занало,

Метелицей замелò,

Снѣгомъ = вьюгой занесло.

Народная.

Тереть, izbica; пропало — izgubilo se; поро́хъ, prah, v knjižnem pa: smodnik; prah v knjigi = пыль.

Кольцо = prstenj gladki; перстень — prstenj z ukrašenji; torej обручальное кольцо, по: жемчужный перетень (Diamantring).

X.

Odmevi franko-ruskih praznikov.

Učenci jaroslavske gimnazije priobčili so v Mosk. Véd. * črez svojega tovarišča — osmorazrednika Golikova — naslednji odgovor svojim francoskim sobratom, pod zaglavjem:

Французскимъ друзьямъ.

Изъ той страны, гдѣ вся природа

Очарованія полна,

Гдѣ два великіе народа

Скрѣпили дружбой имена

Изъ той страны благословенной,

Гдѣ вѣра въ счастье глубока,

Привѣтъ друзей, привѣтъ безцѣнный

Примчался къ намъ издалека.

Друзья, мы сердцемъ отвѣчаемъ

На вашъ сердечный, братскій зовъ,

Мы вамъ спасибо посылаемъ

Съ далекихъ Волжскихъ береговъ!

И хоть горами и морями

Мы всѣ отъ васъ отдѣлены,

Мы съ вами связаны сердцами,

Мы будемъ вѣчно вамъ вѣрны!

И всюду встрѣтимся какъ братья,

И всюду дружбу подтвердимъ,

И для горячаго пожатья¹³

Другъ другу руку подадимъ!

* Dežela; ²) čaroba, miloba; ³) zatvrditi; ⁴) prijateljstvo; ⁵) sreča; ⁶) pozdrav; ⁷) prijatelj; ⁸) pogovarjati; ⁹) klic, priziv; ¹⁰) hvala lepa; ¹¹) dasi, dasiravno; ¹²) srečati se; ¹³) pojetje — požeti si roke = stisniti si roke.

Priredil Božidar Tvorcov.

Heureka!

(Žensko vprašanje pa dr. Mahnič).

Mnoge nam nedostaje v sedanje čase; no česar imamo povsod dovolj, to so razna vprašanja: vstočno, socialno, slavjansko, cerkveno in celo vrsto drugih, v njih številu tudi takozvano žensko vprašanje. Ali nikakor ne moremo dočakati okončateljnega (konečnega) odgovora na ta razna vprašanja, dasi so jih oni, kateri nanja odgovarjajo in poučujejo o njih druge, zdi se mi, pretresli in prereševali že na vse možne načine. Razna stališča, na katerih stojé reševalci teh vprašanj po jednej ali drugej pričini — to je gotovo vzrok tej obče zmešnjavi. Jedni hočejo to ali drugo vprašanje rešiti tako, kakor tega trebuje *vest* in *božja* in *človeška pravica*, drugi „z ognjem in mečem“, tretji pri rešenju gledajo skroz luknjo svojega žepa in skrbé rešiti vprašanje takó, da bi se ta luknja zamašila in žep nabil do vrha; zopet drugi želé to ali drugo vprašanje zamotati v Gordijev ozel, katerega bi ne mogel razseči nikakov Aleksander Makedonski; poslednja in glavna kategorija pa obsega one, katerih jezik se giblje kakor pravi *perpetuum mobile*, dočim pred zobmi svojega bližnjega držé vedno stisneno pest z ugrozo, izbiti poslednje zobe svojega protivnika.

No jedno občo črto imajo reševalci vseh vprašanj: vsi oni na takem ali drugačem rešenju vprašanja imajo kak *interes*, in z jedne ali druge strani znajo in razumejo ali bi vsaj *mogli* znati in razumeti dano vprašanje.

V Slovencih je za poslednji čas vsplavalo na povrhnost žensko vprašanje, in prvi, ki je vzel na-se težko zadačo, rešiti to vprašanje, to je naš obči prijatelj in znanec, znameniti Goriški doktor Mahnič. Temu se pač nihče ne more čuditi, kdor zna, da je ta naš dobrožetel mojster na vse roke. Ni zastoj doktor, in tudi potovanje po Španiji prineslo mu je očevidno mnogo koristi.

No ubijal in ubijal sem si glavo, poslednji črni lasje so mi osiveli, no nikakor nisem mogel najti one točke, na katerej je stal Goriški Arhimed, ko je premikal žensko vprašanje; nisem namreč mogel najti ni *interesa*, kateri bi mogel imeti on v takem ali drugačem rešenju ženskega vprašanja, niti ne časa in prostora (*Zeit und Raum*), kedaj in kje bi bil mogel dr. Mahnič preštudovati to delikatno vprašanje.

Kak *interes* mogel je imeti? „Was nützt ihm der Mantel, wenn er nicht gerollt ist?“ Pri njegovej stanovskeji obljubi mora mu biti pač popolnoma vsejedno, ali so ženske na svetu ali ne, kajti če so, to gotovo ne *zanj*. Kedaj pa je preštudoval on žensko vprašanje — zopet nikakor ne morem izduhtati. Ali se je bavil z njim kot gimnazijalec? Ne mislim, kajti v one čase, ko se je učil on, ni bilo še *javnih zapeljivcev* zelene mladeži, in torej tudi ni bilo dečkov, ki bi za honorar za šolske zadače uživali take vrste literaturo, kakoršna se sedaj nasilno navezuje dijakom celó nižih razredov.

V učnih predmetih bogoslovnega semenišča, zdi se mi,

nikoli ni bilo učenja o ženskih, kajti ono bilo bi popolnoma nepotrebno, kakor n. pr. kitajska literatura.

Ali pa se je pečal naš enciklopedični učenjak užé *po-tlej*, po stvorjenej obljubi vednega devišstva, od dolgega časa, tako rekoč, kabinetno, z ženskim vprašanjem? Po praktičnem potu, to rečemo smelo, tako svet mož ni mogel doiti do onih rezultatov, s katerimi se sedaj javno okrašuje v svojem organu.

In vendar pogledjte, kako on pozna te „božje stvarice-ženske“. S kako slastjo gloje on ta prepovedani sad! Tu uznajete take podrobnosti, vidite žensko v takej stopinji živo pred seboj, da, ko bi vi celó od samega rojstva svojega živeli le s celibatorji ali v popolnem moškem občestvu, vi bi vendar takoj rekli, ko bi se srečali s kako „Miciko“: ta-le je ženska, ta-le je stala pred dr. Mahničem, ko je on slikal podobó *ženske sploh*.

No, sedaj pa sami sodite, *kje* in *kedaj* in *k čemu* je dr. Mahnič došel do take popolnosti v poznanju ženske, z nje fizične in npravstvene strani!

Pred nekaj leti je dr. Mahnič in oni del takozvanih Slovencev, ki se suče okolo njega, kakor okolo dobro namazane ósi, bil v ravno tako zatrudnitelnem (težavnem) položaju, kakor sedaj jaz. Nekateri dobrožeteli ljudje, videvši, da „vera peša“ ravno tam, kjer bi ona morala predstavljati goré, imeli so namreč nezaslišano drzost, izpregovoriti svoje mnenje glede nekaterih *zgodovinskih pravic*, mnogokrat *potrjenih* in nikoli ne *odvzetih*, in rebus *ecclesiasticis*. Imeli so v obnovljenje teh pravic konkretni interes: spasenje onega, kar se še da spasti v slovenstvu, in imeli so tudi znanja v teh vprašanjih; učili so se dogmatike, npravstvenega bogoslovja in cerkvene zgodovine in administracije, in razun tega so bili *polnopravni členi* onega občestva, katerega obnovljenja so želeli. Da so se s predmetom osnovateljno (temeljito) seznanili in ga izčrpali tako globoko, da se je dr. Mahniču zavrtilo v glavi potem, vendar se jim je zapovedalo, sub oboedientia canonica, „vlivati novo vino v stare mehove“ in *molčati*; kakor se to spodablja glupim in bezpravnim ovcam, ki smejo le volno dajati svojim „dobrim“ pastirjem.

Tako so torej takrat dr. Mahnič e tutti quanti rešili slovensko *cerkveno* vprašanje, in s pomočjo božjo postali „beati possidentes“.

No jaz vprašanja o kompetentnosti dr. Mahniča v njega izljubljenem ženskem vprašanju ne morem okončati tako preprosto, ne zato, ker za menoj ne stoji nikdor, ne bi mogel mojemu mnenju dati pravi „ton“, nego zato, ker kot istini liberal dajem vsakemu človeku ono svobodo, do katere ima, ravno zato, ker je človek, nepritakljivo pravico. In razun tega žensko vprašanje, ki je očevidno za dra. Mahniča jako *žgoče*, v njegovej glavi tudi sestavlja idejo; ideje pa se s *pestjo* ne dajo pobijati.

No ker me tezisi ali teze, katere je reformator in renovator onega dela slovenskega duhovenstva, ki je v lonu (naročju) časnih blag popolnoma izgubilo vsako sposobnost misliti in hoteti samostalno, nabil na dveri svoje Goriške

„cerkve“ glede žensk, jako zanimajo in celó razveseljujejo v britkih časih zaradi njih originalnosti, — belim si glavo in iščem pa iščem, kje, kako in za kako rabo je moj dragoceni prijatelj tako globoko proučil celo to vprašanje, ki eo ipso zanj ne more imeti niti najmanjšega praktičnega pomena in cilja.

Kar mi je prišla v glavo srečna misel, vzeti v roke sv. pismo Novega Zaveta, češ, kot svečenik in celo doktor bogoslovja, je dr. Mahnič gotovo tukaj „doma“, kakor se pravi, in gotovo on vse, kar počenja, osnovuje na tem neizmenljivem, večno pravem in večno svetem fundamentu. Vedi, tudi zgodovinar se opira na zgodovinske vire, ali matematik na matematične istine.

Rezultat mojega izsledovanja je bil za-me jako neugoden: dr. Mahniča glede ženskega vprašanja ni bilo „doma“.

V svetem pismu namreč nikjer nisem našel, da bi ono delalo raznico (razliko) med moškim in ženskim v onem smislu, v katerem jo dela naš doktor tega-le svetega pisma: kar je pri moškem *zlo*, zlo je tudi pri ženskej, in kar je dobro pri ženskej, dobro je tudi pri moškem. Za oba spola imamo v sv. pismu jedno in isto npravstvenost, in od obeh spolov terjajo se jedne in iste dolžnosti v dosego konečnega cilja človeka. Spasitelj naš odnašal se je z jednako, brezkončno krotkostjo in ljubeznijo k obema spoloma, za njim so jednako hodili in slušali njega božestvene propovedi moški kakor ženske. On je hotel, da bi „se vsi ljudje spasil in k poznanju istine došli“, kakor pravi sv. Pavel v poglavju k Timoteju (II., 4.)

Ali recimo, da so vse ženske take, kakor jih opisuje brez vsake potrebe svojim izkušenim v tej vedi trabantom dr. Mahnič, pa ne samo tem, nego tudi dečkom, ki se mučijo še nad „*accusativus cum infinitivo*“, z namenom, utopiti njih nevedna srca v blatu npravstvene izpridenosti — recimo, pravim, da so vse ženske take, kakor ženske dr. Mahniča, znane nam iz njega disertacije na stopinjo doktorja ženoslovja, pod kolektivnim nazvanjem „Micik“, z „*dolgimi lasmi*“ in drugimi atributi, o katerih on uči svoje tretješolce — kako se je vedel naš Spasitelj k *takim* ženskam?

Čitajte v evangeliju Ivana (IV., 7—30), da se ni gnjusil prositi vode ženo Samarijanko, k velikemu izumljenju katere je On povedal, da je ona imela pet mož, in da ta, ki ga ima ona sedaj, ni nje mož. On jo je učil o pravem Bogu, kateremu „duhom i istinojo dostojt klanjatisja“.

V Ivanu (VIII., 3—11) čitamo, kako so knjižniki in farizeji priveli k Spasitelju žensko prešestnico, tožili jo za preljubodejanje in hoteli uznati od Njega, ali jo je treba zamenjati po zakonu Mojsejevem, ali ne. On jih celo slušal ni, ni jim odgovarjal, nego „molča pisaše perstom na zemlji“. Še le ko so silili v Njega, rekel jim je: „Iže jest *bez grehà v vas*, prežde vérzi kamenj na nju“. On je obličil njih vest, sram jih je bilo, in jeden za drugim so ušli skrivaj. (Vidite, takratni „doktorji bogoslovja“ imeli so namreč še taka čuvstva, katerih dr. Mahnič uže davno ne pozna). „Ali te ni nobeden iz njih obsodil?“ vprašal je Spasitelj žensko.

„Nobeden, Gospod“, odgovorila je ona. Na to potolažil jo je on: „Tudi jaz te ne obsojam. Idi, in zanaprej ne greši“.

V Luki (VII., 36—50) čitamo, da, ko je prišel Spasitelj v goste k nekemu židovskemu doktorju bogoslovja, približala se je ženska „jaže bē grešnica“, prinesla posodo z miro „i stavši pri nogi Jegò sozađi (zadej), plačuščisja. načāt umivati noze Jego slezámi i vlašī glavi svojegà otiraše (brisala), i oblobizaše (poljubovala) noze Jego, i mazaše mirom“. Farizej se je nad njo, nad to „Miciko“, izpodtikal, no Spasitelj ga je strogo pokaral in mu očital, kako da je ta ženska-grešnica obnašala se k Njemu, in kako on, farizej, ki se ima za bezgrešnega. Ženski pa je rekel: „Vera tvoja spase tja (te): idi s mirom“.

Iz teh nemnogih citatov vidno je jasno, da je Spasitelj čisto kaj drugega videl v ženski, celo v *padšej* ženski, v blodnici, nego vidi naš Goriški doktor bogoslovja in svečenik Kristove Cerkve.

Ali pa, morebiti, videl je ta gospod v sv. pismu samo izvestno Herodijado ali kako drugo, jej podobno, damo? in z njo identifikuje vse ženske brez izključenja. Seveda, česar kdo išče, to tudi najde, ali kakor hrvatski kmet pravi: „što baba htla (hotela), to baba snila (sanjala)“.

K čemu pa je dr. Mahniču potrebna bila ženska v *ravno onej obliki*, kakor jo on opisuje, to je seveda njega tajna, in ne nadejam se, da bi on objavil to tajno. Ugibaj sam, kdor hoče.

Tudi glede „*dolgi las*“, ki so tako oprotiveli Goriškemu specijalistu „*rerum femininarum*“, v sv. pismu, nahajam le kazanja, da so ženske tudi v onih časih nosile dolge lase. Kako bi bila sicer Marija Magdalena mogla otirati noge Spasitelja „*vlašī glavi svojeja*?“. V I. poslanju apostola Pavla k Korinčanom tudi čitamo (XI., 13—15): V vas saméh sudite, lepo-li jest ženē otkrovennej (z odkrito glavo) Bogu molitisja? Ili i ne samoje jestestvò (priroda) učit vi (vas), jako (da) muž ubo ašče (ako) vlašī rastiť, bezčestije jemu jest? ženà že (pa), ašče vlašī rastiť, *slava jej jest* zanē rastenije vlasov v mesto odejanija (pokrivalo) dano by st (bilo) jej“.

V svetih podobah vidimo večkrat nenatančnosti; res je, svetnika v fraku doslej nisem videl, no videl sem na glavi episkopa *vstočne* cerkve, sv. Nikolaja, v mesto mitre *latinsko infulo*. No nikoli in nikjer nisem videl na podobi Matere Božje ali katere si bodi svetnice zapadne ali *vstočne* cerkve *strižene*. Kakor je brada odličiteljna posebnost moškega, tako so dolgi lasje odličiteljna posebnost ženskega spola. Kratke lase baje nosijo le *nihilistke*. Ali bi se ljubile dr. Mahniču?!

Praktično potrebno bi bilo, ko bi ženske morale strič si lase, da bi v takem slučaju dr. Mahnič *nosil brado*; sicer bi se z njim, kedar se v mraku osvežuje po Goriških ulicah od trudov in skrbij dnevnih, moglo slučiti neprijetno quiproquo, in namesto svojega učenega titula počastil bi ga kdo s prijetnim klicem „*signorina*“.

In tako mi je jako grenko soznati se (zavedati se), da

sem ostal tudi pri osvetljenju s pomočjo sv. pisma popolnoma v temi glede važnega vprašanja: *kedaj?* in *kje?* in *k čemu?* je dr. Mahnič tako podrobno proučil žensko vprašanje z njega nraavstvene in, še natančneje, s fiziološkične strani.

K čemu so njemu ženske? In da jih on črti od vsega srca in od vse duše, ne dokazuje mi le fakt, da jih je uže pred nekaj leti hotel vkleniti v natvezalnice . . .; ne dokazuje mi njega sovraštvu in omrzenje neoprovrgljivi fakt, da ima on od nekda za vse svoje domače potrebe osobo moškega spola, in ne, kakor njega prijatelji, kuharico, in ta služabnik ga čisti in brije in mu kuha in pometa, in perijodično zjutraj pobira razbite črnilnice, katere je zvečer g. doktor metal „fra 'l rimbombo de' canoni“ v prikazen onega prokletega Krutorogova, na katerega kosteh je on sezidal svojo karijero.

Nekda je moj ded iskal pipo, hodil je razburjen sem ter tje, metal vse domače reči z jednega mesta na drugo in potlej zopet na staro mesto; celo proklinjati je začel svojo „fajfo“; jaz pa, ki sem bil uže takrat precej poreden, pa ne tako, kakor sedaj, smejal sem se na vso moč in skakal okolo ljubega deda, ki me je pokaral za moj bujni nraav: „Jaz kuriti ne morem, ti se mi pa smejaš, klek ti tak!“ in tu sem mu povedal, zakaj se tako smejem: „v ustih imate fajfo, oče“, rekel sem, in ded se je obradoval gotovo bolj, nego Kolumb, ko je odkril Ameriko. Tako se mi je smejal v mojej stiski dr. Mahnič, ko sem premišljeval o njegovem „ženskem vprašanju“, in on mi je, pri pomoči „prelivanja mislij“ povedal, kar sem hotel uznati. Kolcalo se mi je, kolcalo, pil sem in pil vodo, dokler se me dobri mož ni vsmilil, in ko sem uganil vse, kliknil sem v največej radosti: heureka! — našel sem!

Slušajte! Publika „Rimskega Katolika“ je taka! Dr. Mahniču so ženske mari, kakor lanski sneg: ali so, ali jih ni; če so, niso zanj; če jih pa ni, je pa še boljše. No on, kot človek neizrečeno učen, videvši Benetke ne s palcem, ki ga je vtaknil med kazalcem in srednjim prstom, ne prave Benetke, s katedralo sv. Marka, teličkom, ki gleda izza evangelista, dvorec dožev, „ponte di Rialto“ — in ne samo Benetke, ampak tudi Španijo, kakor sam pravi, kjer je baje hodil spraševati v kraljevsko palačo, ali res „Lepa Vida“ doji kraljička, ali pa si je to izmislil le Jurčič — „carstvo jemù nebesnoje!“ — kot človek učen in izkušeni dr. Mahnič vidi vselej srca in obisti vseh ljudij; kako bi torej ne ugenil, kaka nraavstvena piča je potrebna, koristna, in, kar je *glavno*, *prijetna* njegovim klientom; saj ste slišali, da človek ne živi samo od kruha, in dr. Mahnič, kot otec, voditelj in poglavar, svojim ljubljnim otrokom ne more dati celo namesto kruha kamen, ali namesto ribe — kačo, ker so tako uže piškavi. In le pogledjte, kako ga ljubijo, časté in veličujejo! To ni več človek, to je idol! Hvaležnost njihova raste z vsakim letom, to je, celo ne z letom, a z vsako knjižico njegovega „organa“; on jim je evangelij; vsa svoja dejanja, vsa svoja čuvstva, vso voljo in vse svoje misli vtis-

kajo oni v one nraavstvene modele, katere daje on. Sam on pozna ceniti hvaležnost: v njegovej kuhinji pripravljajo se čedalje in čedalje bolj delikatne, pikantne in ščeketajoče fantazijo jedi. Najprej jim je podal traktat o „spolnej ljubezni“, kolikor se je dalo v obilnej porciji. Takrat je sam še dvomil, da je pogodil njihov vkus, češ, ta stvar je revčekom potrebna, kakor psu peta noga. Ne, — le tako naprej! slišal je z vseh strani. In vzel je svoj pornografični čopič in naslikal jim je „Miciko“ pod literaturnim zaglavjem „ženskega vprašanja“. In razpačil jih je tako, da se nam ne bode jako čudno zdelo, ako jim naposled ne podá Boccaccijevega „Decamerona“ s primernimi ilustracijami in s komentarjem za honorovane gimnazijalce.

Ni torej čuda, da so ga kar zasuli „zaupnicami“ in pohvalami. Oni so ga spoznali in ocenili dostojno, kakor tudi on nje.

Vodene glave! misli si dr. Mahnič, in samodovoljno laskaje svoje deviško obličje, ponavlja: „Si, si! Zucca vuota non casca sotto acqua!“

Roščin.

Pojasnilo o Turgenjevovih ženskah.

Služajno sem dobila poitalijančene Turgenjevove ruske povesti z životopisom pisateljev in z oceno njegovih del. Piše pa znani kritik in literat italijanski Ciampoli. Resnici na ljubo moramo pač priznati, da so Italijani star, prestar kulturn narod, da je torej njihov vkus uže davno opiljen, fin in zdrav. Kako znajo ceniti lepe umetnosti, znano je pač vsemu svetu.

Beroč torej to oceno, spomnim se podle opomnje o ženah v Turgenjevovih povestih, katero je v nek svoj spis vtaknil nekov Slovenec baš tako, kakor so vtaknili Pilata v vero. Iz te njegove opazke dolžni smo sklepati dvoje: 1. da dotičnik ni videl od znotraj nikakega Turgenjevovega spisa, in če ga je tudi čital, čital ga je, kakor čita velika večina, navadno ljudstvo, ki ne vidi v spisu celote, namena, takozvane tendencije; 2. da mora biti dotičnik prav hudoben, ako je zapisal to opazko kar nalašč.

To ni le v njegovo škodo, ampak na škodo, žal, tudi resnici; kajti po teh besedah morejo imeti le kriv pojem o tem velikem ruskem pisatelju vsi ti, ki ne poznajo Turgenjeva. Svetovno znanemu pisatelju ne more sicer ne koristiti, ne škodovati, kaj si ubogi naš narodič misli o njem, vendar lepo ni, da mi, bratje njegovega naroda, tako malo poznamo in tako malo umemo njegove velikane, v tem ko jih pozna in ceni prav visoko vsak drug izobražen narod. Nam sorodnikom njihovim — to pač ne dela časti, zatorej, če jih ne umemo, pa vsaj — molčimo!

Posebno se je dotičnik pošteno opekel z opomnjo o Turgenjevovih ženah, kar je razvidno iz naslednjih vrstic italijanskega kritika Ciampoli-ja: Turgenjev je podroben, potrpežljiv a nad vse resničen slikar. Vsaka njegovih podob ostane ti dobro vtisnena v spominu, kakor kak star znanec. Čudovita je umetnost, s katero ti govori o sužnjosti, o bedi, o pohujševanju, ne da bi za to bil revolucijonar, ali kakor dolg propovednik na leci. Ogiblje se vsega ponarejenega, deklamatoričnega, a baš

talo prepriča čitatelja. Od časa do časa vtopi te v sladko-tožno poezijo, neskončne stepe, širne samote, pozabljene vasi v dolinah; ubogi kmetje, mrjoči od gladu in mraza, predstavljajo se ti s tako močjo, da ti porosi oko in vzbudi mnogokrat žalosten nasmeh, ki se pa izgubi, jedva pokazavši se.

Tako piše italijanski kritik o Turgenjevu — pisatelju v obče. Meni bi bilo treba le omeniti, kako piše o ženah, da odgovorim stavljenemu vprašanju, a ker Slovenci nimamo take ocene in poznamo Turgenjeva le malo, ne bode škodilo, ako navedem v pojasnjenje, kako sodi znani Italijan o najvažnejših njegovih delih posebe: „S svojimi „Lovčevimi zapiski“ oslavil se je Turgenjev na mah, dasi jih je iz previdnosti pisal na tujem. Bil je to bolesten vsklik 24 milijonov sužnjev, bil je to protest civilizovane družbe proti srednjeveškim barbarstvom. Koliko moč so imeli ti zapiski, svedoči nam car Aleksander II., ko je odpravil sužnjost, rekši: „ona knjiga je mnogo vplivala na to, da sem se odločil za ta velevažni korak“.

Nezadovoljen s tem vspehom, ugleda pred sabo drug smoter: opisati moralno stanje svojih sodobnikov. Nastal je tako „Rudin“, živa slika tedanjih mož, takozvanih „nepotrebnih“. Rudin govori zmerom, oduševlja se zmerom za svoje teorije, propoveduje o delu, marljivosti, sam pa drži roko v roki; najvno preverjen o svojem apostolskem poslovanju, premišljuje veliko delo: „Žalostna stran v življenju in umetnosti“. Leta 1859. izšel je drug roman, v katerem slika moža, Rudinu pravo nasprotstvo: „Mnogo dejanja, malo besedij“.

Običajno mnenje teh ljudi, kateri ne poznajo Turgenjeva, je to: on je pravi prototip materijalizma, on je nihilist. Čujmo, kaj piše gledé tega Ciampoli: „On (Turgenjev) ni zakrivil drugega nego to, da je prvi odkril in prvi krstil to vrsto ljudi, ki se ni rodila še le tedaj, ampak tlela uže dolgo. Tiranizovano mišljenje pod vladno Nikolaja, vladin despotizem, spisi skripih odborov Londonskih, čudna odkritja po Krimski vojni, izginivše sanje liberalcev leta 1825., socijalne teorije l. 1840., vse je pripomoglo k vstvarjenju nihilizma“.

Kakor pripoveduje Turgenjev sam, srečal je na svojem potovanju takega človeka, ki je zanikal vse, kateremu so bile poezija, ljubezen, čuvstvo, celó narava sama zgolj prazne besede. Vtis tega moža bil je na Turgenjeva preživ, in baš iz tega je nastal junak Bazarov v romanu „Oci i sinovi“.

Sedaj pa k glavni točki, h koncu.

Oni pisatelj, ki ni nihče drugi, kakor dr. Mahnič sam, pravi svojim čitateljem, v prvi vrsti čitateljicam v svojem „R. K.“ (*), naj vprašajo mene, kake so Turgenjeve žene, da ne rabim njegovih besed, kakoršnih nismo vajeni čitati — kaj li v našem, niti v drugih slovstvih ne! Odgovarjam njemu in njegovim somišljenikom s Ciampolijem ter mu od srca privoščim to njegovo blamažo pred svetom:

„Njegove (Turgenjeve) žene so nepozabne; lahko rečemo, da ženstvo nadvladuje povsod gorostasno. Mož, katerega koli si bodi stanu, giblje se, misli, bojuje se, skoro vedno obotavljajoč se, neodločen; v tem ko deklica, dasi nima na sebi nič romantičnega, ima pravo odločno voljo. Je-li to podoba slovanskega plemena? Ali je predpodoba narodova, kakor si jo želi pesnik? Ne

moremo trditi. Prototip mora biti pravi, ker ga vidimo pri Gerniševskem, Tolstem, Danilevskem, Gončarovem in v obče pri vseh teh, ki so dostojno sprejeli nasledstvo našega velikana“.

Márica.

Zanimiva razprava.

Мадыяры и Славяне въ прошломъ. Историческія справки о славизмѣ въ государственной жизни Угріи. Проф. К. А. Грота. — Варшава. 1893. Učenega pisatelja poznajo strokovnjaki v Avstriji pač najbolj po obširni in temeljiti njegovi knjigi: „Moravia i Madjary, съ половины IX. до начала X. вѣка“. С. Петербургъ 1881. V veliki borbi Nemcev s Slovanstvom igrali so Madjari večo vlogo, nego druga manja plemena n. pr. Litovci, Fini, Albanci. Notranja zgodovina ogerske države in posebno odnošaji narodnosti v njej niso še dovolj jasni. Precej jasen pa nam je pomen velike Moravije, ko so Slovani očitno jeli kazati stremljenje, da se zedinijo vsaj zapadni Slovani pod okriljem kirilo-metodijske cerkve. Ali Nemci zabijajo silno zagvozdo v slovansko telo, v poslednjih desetletjih IX. veka. Pomagala jim je slovanska nesloga, neurejenost in druge notranje nesreče n. pr. smrt sv. Metodija (885.) in njeni žalostni nasledki, potem smrt kneza Svatopolka ter rastoči vpliv Nemcev, ne samo v veliki Moraviji, marveč tudi v vstočnih alpskih krajih in v Panoniji. Koncem IX. v. dobili so Nemci trdna tla na Koroškem, v vstočni marki in v nižni Panoniji, tako da so bili Nemci uže le malo oddaljeni od skoro nenaseljene tiso-donavske ravnine.

L. 894. ko je umrl Svatopolk, prihrumeli so Madjari v ravnino reke Tise in srednje Donave: kratkovidni Nemci so jih bili celó veselí. Madjari so si pokorili tu okolo bivajoče Slované in veliko Moravijo ter otisnili Nemce. Tako so torej ravno oni nekako zedinili del Slovanov in obrazovali silno ograjo proti latino-germanskemu zapadu, kar svedoči tudi zgodovina naslednjih vekov do XVIII. Slovani pa so bili bolj omikani od Madjarov in so jim mnogo koristili, da se je tako lepo razvijala madjarska država. Pisatelj govori celó o kulturnem „oslavjanenju“ Madjarov tako, da je početkom XI. veka za Stefana Sv. ogerska kraljevina bila osnovana na osnovi „čisto slovanskih političnih uredbe in življenja.“ (Str. 7.) Slovanski vplivi vidijo se še sedaj: ma-ljarski jezik ima mnogo slovanskih besed, narod pa mnogo slovanskih navad, in celó mišljenje njegovo je bolj sorodno slovanskemu, nego nemškemu. Uže Stefan Sveti porabil je modro tedanje okolščine in na njih sezidal svoje kraljestvo po načelu polne plemenske ravnopravnosti in široke samouprave: mislil je, da je „unius linguae uniusque moris regnum imbecille et fragile“, kakor sam veli v oporoki sinu. Ta načela držala so krepko ogersko državo stoletja in stoletja. Za to ni bilo narodnih nasprotij v stari Ogorski. Državni jezik bila je neutralna latinščina do našega stoletja. Vsi so bili dobri ogerski domorodci i to tem laže, ker se je tečajem stoletij Madjarom primešalo mnogo slovanske krvi. Na Slované pa so vplivali sosedni slovanski bratje in torej tudi na Ma-ljare, kar nam jasno svedoči politična in kulturna zgodovina vseh teh narodov. V stari Ogorski imela je velik vpliv „stara vera“, kakor so imenovali staro-slovenski obred, kateri so pa latiniza-

*) Glej „Rimski Kat.“ 1893., IV., str. 450, četrto opomnjo. Op. ur.

torji iztisnili, če tudi ne povsodi, se posebno ne na vstoku in jugu, kjer je ohranil se dolgo celó med Madjari. Ta vpliv povečal se je potem nekoliko, ko so se priselili pravoslavni Slovani, bežeči pred Turki. Tudi na ogerske vladarje vplival je slavizem, dokler je Ogerska bila samostalna, n. pr. za Arpadovičev, ki so vladali 4 veke ter bili v sorodstvu z raznimi slovanskimi vladarji, kar ni moglo biti bez vpliva na politiko. Andrej I., ki je dalje časa živel v ruskih zemljah, imel je za ženo celó hčer kneza Jaroslava, Anastasijo i. t. d. Tudi hrvatski kralj Zvonimir imel je za ženo Jeleno, sestro ogerskega kralja Ladislava. Tudi vladarji po Arpadovcih hodili so po njih stopah (stopinjah), posebno Ljudevit I. Veliki. Kralj Matija Korvin, našemu narodu znani „Kralj Matijaš“, zna' je nekoliko slovanskih jezikov ter je morda po tem za to tako priljubil se narodom. Se ve da so tudi Jageloviči podpirali ogerski slavizem. Slavizem vidi prof. Grot v vsej ogerski zgodovini (str. 21.) in sicer ravno najbolj v političnem smislu, kar dokazuje z mnogimi zgodovinskimi fakti. Iz teh zaključuje: čim bolj se je razvijal in rasel v ogerski državi slovanski element, tem bolje je ogerska država širila svojo moč na sosedne Slované ter hotela dobiti Galicijo (Galič) a na jugu Srbijo, Bosno (Ramo) je bila uže dobila. Celó na Bolgarsko je imela Ogerska neko pravo, ker je kralj Bela bil v rodu z bolgarsko dinastijo Asenjev. Osodnega pomena za nezavisnost madjarske države bili so Turki in Nemci: nastopila je naposled katastrofa leta 1526. Potem je le še Sedmograška bila ognjišče ogerske svobode: sam Ivan Zapolja bil je jugoslovanskega rodu. Ogerski narodi pa so se tudi potem vedno borili za vero in svobodo in za svojo ustavo, Slovani so tu bili med prvimi: „Hrvatska postala je predzidje Avstrije in Evrope proti Turkom“ (str. 29.) Ne pozabimo tudi zarote Zrinskih in Frankopanov in potem vstaje na Ogerskem. Velikega pomena je dalje preseljenje Srbov v južno Ogersko in Hrvatsko za Arsenija Crnojevića, ki so dobili samoupravo in versko svobodo. Borba za svobodo se je potem vnela posebno v 18. veku, za Fr. Rakoczy-ja, ki je bil v neki zvezi s Petrom Velikim, ali v drugi polovici tega veka začelo je probujeno narodno čustvo Madjarov stopati na pota, da je postajal madjarski narod gospodujoč, drugi pa so gubili stare pravice, staro samoupravo. Plemenska borba je bila neizogibna na škodo vseh plemen ogerske države. Nemci so izrabljali ta nasprotja na svojo korist in posebno na škodo neprijetnega jim Slovanstva. Potem pa poprijemljejo Madjari nemško metodo in sledi 1848. l. z banom „hrvatskim“ Jelačićem. Madjarizem se je vendar zopet ojačal posebno s 1867. leta. Prof. Grot pa misli, da je neizogibno potrebno poročstvo za bodočnost, soglasje Madjarov in slavizma, in želi, da bi to uvideli madjarski vodje.

Zanimiva ta razprava pisana je v obliki govora.

Dr. Fr. Celestin.

DOPISI.

V Kumenu (na Štirskem), 22. jan.

(Slovenski in poljski poslanci v državnem zboru). Gledé na to, da smo mi avstrijski Slovani od vseh strani po krivici in brez vsega vzroka zatirani in oškodovani in

smo uže mnogo let čakali rešitve od naših poslancev v državnem zboru in bili konečno vendar le *prevarjeni*, stavim si za dolžnost, nekoliko besed mojega prepričanja na tem mestu izjaviti.

Vzrok tej naši prevari je neoporečno tudi v neslogi naših državnih poslancev, katero je provzročil Hohenwartov klub. Večina slovanskih poslancev v tem klubu je imela na jeziku le jedino „vero“ in „katoličanstvo“, rekoč: „Skrbite najpoprej za nebesko kraljestvo in njegove pravice, vse drugo vam bode priverženo“. Ali so pa ti gospodje zares delali po teh svetopisemskih besedah? Oglejmo se nekoliko: V 7. številki l. 1893. podal je „Sl. Svet.“ iz „Sl. Gospodarja“ naslednji stavek, kateri si dovoljujemo tukaj še jedenkrat priobčiti; glasi se: „Da se je na nekaterih dunajskih šolah, na željo brezvercev in krivovercev, katoliškim učencem prepovedalo glasno prekrižati se; in da ta tihi križ sme sedaj romati v šole drugih mest in trgov.“

Tako piše privilegovani „katoliški“ list. Naši poslanci so nas namreč tešili s tem, da nam hočejo priboriti „versko šolo“, „vse drugo pride po sebi“. Zgorej pa je dokazano, kako „versko šolo“ so nam priborili, in je s tem tudi dokazano, da smo sedaj tudi glede na vero mnogo na slabšem, nego smo bili v dobi skrajnega absolutizma; na narodno šolo in izomiko pa še niti misliti ne smemo. Tukaj je torej jasno, kakó nedostatni so še v Avstriji verski zakoni, katere so naši „konservativci“ „popravljali“ toliko let.

Da je večini poslancev Hohenwartovega kluba tudi versko vprašanje deveta briga, to nam dokazuje razun navedenega še dejstvo, da so se namreč zvezali tudi z našimi verskimi sovražniki, židoliberali. Vse to dokazuje, kakó malo je večini naših poslancev mari za svoj stiskani narod, kateri jih je z veliko težavo spravil v državni zbor.

Ali težijo nekaterniki naših poslancev le po visokih sedežih in mastnih službah, koje jim obetajo naši nasprotniki, o tem ne bom sodil. Z zavestjo pa sme vsakdo trditi, da se večina naših poslancev nič ne briga za vero in narodnost svojih volilcev, sicer bi se znali naši poslanci zvezati s Slovani, kateri vendar nimajo med seboj Židov, kakor jih imajo nemški židoliberali, s katerimi so rečeni poslanci sedaj v zvezi. Posebno poljski državni poslanci se malo menijo za pravico zatiranih Slovanov. Poslednji čas so celo pomagali mlatiti nemškim židoliberalom po glavah Čehov in drugih Slovanov, ne zmenivši se celo za konečno nevarnost in propast svojega poljskega naroda, na stroške katerega sedijo oni v državnem zboru. In taki poslanci naj bi se smatrali kot katoliški in narodnjaki, kot branitelji svojega naroda v verskem narodnem in gospodarstvenem oziru. Kaj še!

Zadnji neznačaj svojega poklica pokazali so slovanski Hohenwartovci s tem, da so nemškim kapitalistom židoliberalom pomagali odbiti Taaffejev predlog, v katerem je tičalo nekaj občega volilnega prava, katero bi moglo Slovanom pomagati nekoliko na noge. Saj Slovani so sploh kmečko in delavsko ljudstvo, katero tlači židovski liberalizem. Ako se naši poslanci, ki sedijo v Hohenwartovem klubu, ne poboljšajo v kratkem, jih zavestni volilci nadomestijo z možmi, kateri se ne bodo bali delati za ravnopravnost vseh avstrijskih narodov, in se vrhu tega ne bodo sramovali potegovati se za kmetijski in delavski stan ter tako stopati vsakovrstnim požidjenim barantačem na prste.

Dalje so si naši novi državnozborski zavezniki, „konservativni-židoliberali“ zapisali na svojo zastavo: „Germanizacija“, in to hočejo s silo izvršiti kot kako „neobhodno državno potrebo“.

Pošteni in treznomisleči dejatelji pa poznajo neko drugo, mnogo bolj primerno in v resnici potrebno sredstvo. To je popolna enakopravnost vseh narodov v državi, primerno obdačenje borse, odstranjenje vsakovrstne sleparije in oderuštva v obrtniji in trgovini itd. To bi bila v resnici prava in neobhodna državna potreba, katero mora priznati vsak pošten avstrijski domoljub. Ta državna potreba bi mogla v vsakem oziru zadovoljiti poštene državljane; le sleparski kričarji bi ostali pri tem na „golem“, katerih pa nobena poštena vlada ne bi mogla poštovati.

To opomnjo se je drznil napraviti omenjenim državnozborskim poslancem preprost Slovenec v imenu mnogih in mnogih somišljenikov.

Ruske drobtinice.

Съ міру по питкѣ, голому рубаху.

Finančno ministerstvo urejuje mali kredit, ki bo pod vladnim nadzorom. Ustrojijo selske občinske banke (posojilnice), za cele občine, potem delniške posojilnice i tretjo vrsto: posojilnice „vzajemne“, ker vlagalci dobivajo tudi posojila in so medsebojno vezani glede izgube. Mislijo pa v obče odrediti za vse posojilnice, da bodo členi poroki za slučaj izgube.

„Mosk. Véd.“ št. 342 govore o korenu anarhizma ter pričujejo poslancu, ki je v francoski zbornici očitil središču, da je ono krivo anarhizmu, izgnavši Boga iz šol. Zaključujejo pa „M. V.“ ta članek tako: „Ako ni vere, ne moremo pričakovati od državljanov spoštovanja do roditeljev, pokornosti gospodarjem, uvažanja zakonov“.

„Mosk. Véd.“ 351 pr. l. zopet razpravljajo vprašanje o nemških naselbinah v jugozapadnem kraju. Zaključujejo pa, da Nemci drago plačujejo tu zemljo, ter se gosto naseljujejo, če tudi so jim pravice nekoliko omejene, ne ker so ubogi, in bi dalje ne mogli, marveč za to, da osnujejo tu neko drugo nemško domovino. Ti naseljenci krepko držé zemljo v svojih rokah „ter tako obračajo naseljevanje v sistem mirnega in sistematičnega zavojevanja“. Delajo pa to po volji dalekovidnih nemških politikov, kakor trdé ne samo „Mosk. Véd.“, ampak tudi drugi glasovi.

„Mosk. Véd.“ št. 358 pr. l. tožijo o slabem gospodarstvu zemstev; zemstva se hudo zadolžujejo, rastejo tudi posebno zaostatki na davkih, katere bi kmetje imeli plačati zemstvu. Ti zaostatki štejejo časi kar po več milijonov r. Vidi se, da samoupravna zemstva ne znajo dobro gospodariti, in „M. V.“ pravijo, da bi tu mogla pomoči le vlada in gospode „zemce“ malo naučiti gospodarstvu.

Pišejo, da bode vlada od pomladi 1894. radi slabe letine prešlih dveh let pobirala davke od kmetov potrebne za slučaj slabe letine v pridelkih, a ne v denarju. Ker bodo selske občine morale v ta namen ustrojiti žitnice, dajala bode vlada iz državnih lesov po nizki ceni potrebni les. Neposredni nadzor nad temi skladišči žita imeli bodo dotični zemski načelniki.

Znameniti francoski kritik Lemaitre napisal je zanimivo razpravo o romanu Dostojevskega: „Испытаніе и наказаніе“, ter o drami Ostrovskega: „Гроза“. Trudi se, da bi raztolmačil glavne osebe. Čudna se mu zdi in nekako nerazumljiva slovanska duša. Kar je ruskemu človeku lahko razumljivo, nejasno je francoskemu kritiku, morda ravno za to, ker je tako naravno in preprosto. „Po

tem so vsi dobri kristijani ne izključujoč poročnih (grešnih) in zlih“. „Na francoski pozornici govoré o „zločinu“, „zmoti“, o „padenju“, ali o grehu ne govoré, kakor na ruski“, pravi L. Za to inostranci tudi ne morejo razumeti ruske duše.

Zanimiv je vseh duhovnih časopisov v obče in „Радости Христианина“ posebej. Ta list izhaja še le jedno leto, ter ga sedaj povečujejo v obsegu. Urednik O. Poletobnov pravi pri tej priliki med drugim: „Hristijanstvo je vera luči, mira in radosti . . . Vera ni hladno promatranje Boga, živečega v vesoljnosti, nego je notranje, najbolj živo in najviše življenje . . . Izguba v življenju tega nam zapuščenega duha kristijanstva, vodi k padu vsega, visokega in svetega v društvu . . . Vse to izkusilo je naše društvo pod vplivom Zapada . . . V našem izdanju ne more biti ni dražečih in kriječih razprav, niti polemike z nikomur, ničesar, kar kali mir in ne dá, da se v srečo zasveti duhovna radost“.

Полное собраніе сочиненій А. Н. Майкова. Въ трехъ томахъ (6. изданіе). А. Ф. Маркса, дополненное авторомъ. С.-Пѣт., 1893. — Zanimiv je pesniški pot, po katerem je šel visoko-daroviti ta pesnik. Najprej je v celi vrsti prekrasnih pesnij v čarobnem svitu oživil staro-kласični svet. Njegove slike imajo antologičen značaj in budé v človeku živo sočutje za prekrasni svet stare Hellade in gospodujočega, večno prekrasnega Rima. Sovremene strune zvočé v tej prvi dobi bolj redko, če tudi moramo priznati, da je nekako moderna duša pesnikova razlila svoj čar tudi na staroklasični svet. Po časi pa prihaja pesnik v drug svet: v gorečih stibih kaže nam svojo globoko-duhovno nastrojeno dušo, tiho in krotko, kakor v molitvi. Zadnja leta pa je krotki pesnik vdaril z mogočno silo v druge strune: on se navdušeno bori za vero in prestol, in kakor razjarjen prorok šiba in biča sovražnike vere in prestolov. On sam veli, da je pesništvo izraz božjega duha, da izraža in kaže večno lepoto in vodi v kraljestvo večnega duha. Priroda vzbuja v pesniku misli o drugem nadzvezdnem svetu, kjer človeški duh jasno spregleda vse duhovno v stvarjenju. Sovremeno življenje odraža se malo v visoki pesnikovi duši: on le želi, da probudi v bezskrbno veselečih se dušah pravo razkajanje.

C.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dečele.

Italijansko vseučilišče v Trstu. Deželni zbor Tržaški je v svoji seji dne 19. t. m. razpravljajal med ostalim o „perečem“ vprašanju italijanskega vseučilišča v Trstu. Poročilo deželnega zbora pobijal je najprej slovenski poslanec vit. Nabergoj. Rekel je, da vlada skrbi očetovsko za vse podanike, in ako kljubu večkratnim prošnjam Tržaskim Lahom ni dovolila vseučilišča, tega menda ni storila, ker se boji, da bi jim utegnulo škodovati tako vseučilišče. Sploh pa na Primorskem ni mesta za italijansko vzgojeno mladež, ker je večina slovanska, a tudi v drugih avstrijskih pokrajinah ne bi mogla dobiti kruha. Italijanska manjšina se niti ne ozira na opravičene prošnje slovenske večine, ki zahteva ne vseučilišča, nego le osnovno šolo v Trstu. Isto takó godi se v tržaški okolici. Ne bi bilo pravično, da bi morali prinašati za italijansko vseučilišče gmotne žrtve tudi Slovenci, katerim ne priznavajo najmanjših pravic za vzgojo v materinščini. Dva konservativna poslanca sta odgovarjala temu ugovarjanju, toda nista se niti ozirala na potrebo slovenskih šol, nego le povdarjala potrebo italijanskega vseučilišča. Slovenski poslanec dr. Sanič se je izjavil, da stoji on baš takó kakor nasprot-

niki na narodnostnem stališču. Prvič, pravi, da je slišal v tej zbornici poročevalca, ki se sklicuje na ustavno zajamčeno pravico, na enakopravnost. Toda to načelo ne velja, kadar gré za prava slovenskega naseljenja. Poročevalec izjavi gledé dr. Sancinovega govora, da se mu ni treba z istim baviti pobliže, ker je bil govornik toliko pošten, da je priznal, da glasuje proti italijanskemu vseučilišču le iz maščevanja. Italijanska večina je se ve da soglasno sprejela resolucijo v prid vseučilišču. Poparjena bila je pa vendar, ker so jo pobijali slovenski poslanci z nje lastnimi načeli.

Česki kvartet v Trstu. Dne 21. t. m. priredil je sloveči „česki kvartet“ koncert v gledališču „Armonia“. Četudi „kvartet“ sluje uže daleč po svetu, bila je udeležba prilično skromna. Kar je bilo poslušalcev, bili so malone izključno le Slovani in Nemci. Nekoliko sta na slabo udeležbo se ve da vplivala tudi slabo vreme in pa predpustna doba. Program je bil, kakor vedno, izboren, a izvršitev divna, sijajna. Tukajšnja glasila so polna hvale; ne morejo se načuditi čarobnemu soglasju, dovršeni tehniki in mladeniški navdušenosti umetnikov. Poleg čeških, osobito Smetaninih in Dvořakovih skladb, svirali so umetniki tudi klasični Haydnov kvartet v c=dur. Hvaležno občinstvo je odlikovalo umetnike gg. Hoffmanna, Suka, Nedbala in prof. Vihana (nadomestnika obolevšega g. Bergerja) z viharnimi „Na zdar“, „Slava“ in „Vyboreň“-klici. Tudi mi se pridružujemo iskrenim „Slava!“ umetnikom, kateri širijo z divotno svojo umetnostjo spoznavanje in spoštovanje do naroda češkega.

Izjava-Predlog. Državni in deželni poslanec g. Vekoslav Spinčič, kot predsednik hrvatsko-slovenskega kluba deželnega zbora istarskega, prečital je v seji deželnega zbora istarskega z dne 13. januarja t. l. naslednje: „Visoki sabore! Buduć se u stenografička izviešća ovoga visokoga sabora ne unaša ni ono, što zastupnici ovog sabora jezikom hrvatskim ili slovenskim, dakle jezikom većine pučanstva ove pokrajine, govore, ni ono, što napišu, bilo kao predlog, bilo kao upit, i buduć se tim očito krši ustanova § 42. saborskoga poslovnika, polag kojega imaju stenografička izviešća sadržavati podpunoma sve, što je rečeno i učinjeno u saborskih sjednicah, a tako i ustanova § 41. istoga poslovnika obzirom na zapisnike sjednicah; te pošto bijaše jur u izvještajih i zapisnicah sjednicah krivih navoda, kojih učinjeni izpravci, usupor § 39. saborskoga poslovnika nisu došli niti u izvještaje niti u zapisnike; pošto je zastupnik Matko Mandić tužen od jedne zasebne stranke radi govora, izrečena u saboru i tiskana u „Našoj Slogi“, jer da je njegovu tvrdnju, da je dotični govor izrekao u saboru, utjeralo u laž visoko zemaljsko poglavarstvo, potvrdiv svojim dopisom 20. marča 1893. br. 1586, da odnosnoga govora neima u stenografičkom zapisniku, pak je uslied toga za zastupnike, govoreće u ovom saboru hrvatskim ili slovenskim jezikom pravo zastupničkoga imuniteta posve izlišno i bezkriepostno; pošto c. kr. ministarstva nemogu iz stenografičkih izvještaja saznati govora hrvatski ili slovenski izrečenih, kao što to primjerice nije moglo prije kakve dvie godine saznati c. kr. ministarstvo poljodjelstva za nekoje govore u ovom saboru izrečene; pošto uslied rečenoga nebilježenja hrvatskih i slovenskih govora, predloga i upita nije moguće, da se u smislu § 40. zemaljskoga pravilnika za Istru, Njegovo Veličanstvo, naš premilostivi cesar i kralj točno i podpuno obaviesti o saborskom djelovanju; i pošto je c. kr. vlada zastupana u ovom

saboru odlučnim pristašem i bivšim članom jedne saborske stranke, proti kojega pristranomu i hrvatskomu narodu neprijateljskomu postupku bijaše opravdanih i utemeljenih pritužba, koli u svoje doba u dalmatinskom, toli u novije doba u ovom saboru — kao n. pr. u sjednici 21. agusta 1883., dne 5. decembra 1887., dne 12. marča i 13. septembra 1892. — i u carevinskom vieću — kao n. pr. u sjednicah 20. februara 1892. i 21. marča i 28. novembra 1893. — te u kojega se s toga sa hrvatske i slovenske strane ne može imati nikakva povjerenja, podpisani, u svoje ime i u ime svojih drugova u ovom saboru: Ante Dukića, Frana Flega, Slavojka Jenka, Matka dra. Laginje, Matka Mandića, Dinka Seršića, Andrije dra. Stangera i Frana dra. Volarića, od njih naročito ovlašten, izjavljajući ovim svečano, da je njemu i njim nemoguće ustmeno sudjelovati kod razpravah pojedinih predmeta u ovom saboru, postavlja prešan predlog: 1. da se prema jasnemu slovu poslovnika (§§ 42., 41.) govori, predlozi, upiti hrvatski ili slovenski u ovom saboru izrečeni, odnosno napisani, bilježe u stenografičkih izvještajih i zapisnicah sjednica ovoga sabora; 2. da se pozove c. kr. vladu, da se dađe zastupati u ovom saboru nepristranom i nestranačkom i obim narodnostim pokrajine jednako prijaznom osobom, koja bi uživala pouzdanje celoga sabora, bez obzira na narodnosti i stranke.

Goriški Slovenci. Te dni vrše se v Gorici volitve za trgovinsko in obrtno zbornico. Politiško društvo „Sloga“ napravi letos prvi resni poskus, da se o teh, za slovenski živelj jako važnih volitvah organizujuje narodni slovenski volilci. Volitve se završe dne 27. t. m. — V srednjih šolah na Goriškem vsiljuje se čedalje bolj nemščina. Razni roditelji se pritožujuje zaradi velike strogosti v tem predmetu, ki na Goriškem ni toliko potreben, ker nemščina ni deželni jezik.

Značilna razzodba. Kakor znano, ustanovili so si bili nekateri slovenski dijaki Dunajskoga vsenčilišča „katoliško akademiško društvo“, katero so krstili „Danica“ in predložili dotična pravila pristojni oblasti v potrjenje. Ta oblast, namreč nižeavstrijsko namestništvo, je pa zabranila ustanovitev tega društva zbok tega, ker je bila slovenščina navedena kot poslovni jezik tega društva, češ, da politiška oblast ne bi mogla vršiti nadzorovalne svoje dolžnosti, ako društvo upravlja na tujem, nepoznanem jeziku. „Danicarji“ so se pritožili proti toj razzodbi na ministerstvo notranjih poslov, a to ni le potrdilo namestništvenega odloka, ampak še dodalo, da so slovenske narodne in kranjske deželne barve na Dunaju izzivalne. Proti tej razzodbi so se potem pritožili „Danicarji“ na najvišo instancijo, na državno sodišče. Poslednje v tej stvari izreklo je svojo razzodbo dne 13. t. m. Tudi ono je zavrglo pritožbo „Danicarjev“, češ, da je na Nižeavstrijskem običajni jezik jedino le nemški, in tudi prve instance v deželi občujuje s strankami le na nemškem jeziku.

Ta razzodba je nepričakovana tudi za slovensko dijaštvo, ker n. pr. ako društvo „Slovenija“ posluje uže 25 let na slovenskem jeziku, in jednako je mnogo drugih nenemških društev na Dunaju, ki poslujejo na drugih jezikih; takih društev je: čeških 43, hebrejskih 33, poljskih 8, hrvatskih 4, rumunskih 2, madjarskih 2, slovenskih 2, maloruskih 3, ital. 5, franc. in belgijskih 4, bolgarskih 11, angleško in srbsko 1. „Sl. Narod“ pravi: „S to razzodbo dobile so inozemske narodnosti veče pravice, nego jih imajo domačini. Madjari, Romuni, celo

Angleži, Francozi in Bolgari smejo na shodih svojih društev poslovati v svojem jeziku, Slovenci pa, avstrijski državljani, avstrijski davkoplačevalci, avstrijski vojaki se v rezidenciji ne smejo v svojih društvi posluževati svojega slovenskega jezika. . . . „Dunaj velja za središče cele monarhije in uže opetovano se je z vladne strani čulo, da ni dober avstrijski državljani, kdor ne gravituje na Dunaj. Tako gravitovanje pa se otežuje čedalje bolj“

Jugoslovanski klub in pa „Amerikanski Slovenec“. V svoji 2. številki t. l. se bavi „Amerikanski Slovenec“ z „Jugoslovanskim klubom“. V uvodu obžaluje člankar, da niso vsi slovenski poslanci izstopili iz Hohenwartovega kluba, ko bi vendar morali vsi složno stopiti v opozicijo proti vladi. Potem pa razmotruje člankar „klub konservativcev“. Nazivlja ga pravo uganko resnemu politiku, kajti nikdar se ni še resno uprl krivicam, katere se godé zastopnikom manjših narodnostij v klubu. Nemcem in Poljakom se pač ni bilo treba boriti za svoja prava, ker jih imajo, a ko bi bili morali ustreči željam hrvatske in slovenske narodnosti, niso jih marali poslušati. Zatem razpravlja člankar o tem, kako so uže lani izstopili nekateri poslanci iz Hohenwartovega kluba, ustanovivši poseben klub, kateri je hodil vedno z vstrajno in neumorno delujočo češko opozicijo. Grof Hohenwart pa je skušal ohraniti svojo stranko vedno indiferentno in s tako mlačnostjo je Slovincem in Hrvatom več škodoval nego koristil. Koliko pa je pri tem trpel slovenski narod na Koroškem in v Istri, to vé pač najboljši narod sam. „Čudno je res“, pravi člankar, „da je več na jugoslovanskih poslancev toliko let klečeplazila pred ljudmi, katerim se dozdeva enakopravnost narodov v Avstriji krivica nasproti Nemcem“. No, naposled je vendar konservativna stranka pokazala svojo barvo; grof Hohenwart pa se je pokazal največega nasprotnika Čehov, Hrvatov in Slovincem. Zbok tega so zavednejši izmed jugoslovanskih poslancev izstopili takoj iz Hohenwartovega kluba. Konečno navaja „Am. Sl.“ imena izstopivših poslancev z „izjavo“, katero so priobčili v slovenskih listih. Člankar zaključuje, da je ta odločni korak Hohenwarta in nemško levico nekoliko osupnil, za to pa skušajo preslepiti ostale slovenske poslance, da ostanejo v klubu, da ne bi razpadel isti. „Razpasti pa mora tako in tako kmalu zaradi svojega indiferentizma“.

Slovensko-hrvatska vzajemnost. Simpatija med slovenskim in hrvatskim narodom postaja vedno pristranejša. To se je pokazalo jasno, ko je nastopila nedavno na ljubljanskem narodnem gledališču hrvatska umetnica Jamnicka, na zagrebškem odru pa ljubljanski prvi igralec g. Borštnik. Na obeh straneh se je povdarjalo, da je razlika med hrvatskim in slovenskim jezikom tako neznatna, da nikakor ne ovira umetnika jednega ali drugega naroda nastopiti na odru bratskega gledališča v svoji materinskiini.

b) ostali slovanski svet.

V Dalmatinskem dež. zboru so odločni poslanci utemeljili različne pritožbe, z namero, da bi se zvedeli na višem mestu.

V Levovskem dež. zboru so predložili gališkoruski poslanci v družbi poslancev, ki zastopajo poljske kmete, predlog o volilni reformi. Ta predlog namerja: 1. razširiti aktivno volilno pravo za dež. zbor nekako v takem smislu, kakor pokopana Taaffejeva volilna reforma za drž. zbor; 2. da se uvedejo neposredne deželnozborske volitve po okrajih na kmetih; 3. da se pomnože deželnozborski poslanci po mestnih in kmečkih kurijah. Ta predlog se je izročil uprav-

nemu odseku, no večina, sestavljena iz poljskih poslancev, izvestno ne privoli, da bi se sprejel ta, dasi po svojih namerah jako skromni predlog.

Predlog o najvišem sodišču za češke dežele so predložili tudi narodni poslanci moravski v dež. zboru; toda nemška umetna večina je odklonila to, da bi se isti predlog izročil posebnemu odseku.

Razprava proti tajnemu društvu „Omladina“ pričela je pred kazenskim izjemnem sodišču v Pragi dne 15. t. m. Obtoženih je 77 mladeničev (jeden obtoženec je bil še pred pričetkom obravnave umorjen); zagovornikov je več; sodišče je dovolilo pristop k razpravam 12 časnika in 50 poverjenikom. Razprava se vrši v jako tesni porotni dvorani, a sodišče je zavrglo utok braniteljev, da se izbere za razprave druga, širnejša dvorana. Obtoženi so veleizdajstva, žaljenja Nj. Veličanstva, kaljenja miru, udeležitve tajne zveze itd. Uredništvo „Hlas Naroda“ se je prijavilo kot poškodovana stranka, ker so izgrezniki o svojem času pobili okna pri uredništvu. Odškodnine pa „Hlas Naroda“ ni maral sprejeti, ampak izjavil je, da mu je za načela, ne pa za denar. Obtoženci pozdravljajo njega urednike, kadar koli se kateri prikaže pri razpravi, z burnimi „Pereat“-klici. Obtoženci se vedejo prav brezbrizno, časih celó nepristojno; izgovarjajo se ali na umorjenega soobtoženca Mrvo, ali pa popolnoma tajé vse, česar jih dolži sodišče. No, čuje se celó, da tajne zveze dejstveno „Omladina“ nikdar ni imela in da je ista le nekaka romantična domišljava.

Dr. Klaić o dalmatinskih Slovanih. Dopisnik „Mosk. Véd.“ št. 343. pr. l. poroča o zanimivem razgovoru, ki ga je imel z dalmatinskimi poslancem dr. Klaićem. On in njegovi tovariši prešli so v opozicijo, da dosežejo izvestne svrhe in sicer v okviru Avstrije. Vse rušeča opozicija bila bi na mestu le tedaj, kedar bi jej sledila vse rušeča dela. Tako opozicijo vodili so Madjari, ker so jo mogli podpreti z delom. Mi pa ne težimo za takim delom, iščemo si spasa v Avstriji in po Avstriji. Slovani naj bi težali za tem, da izpodrinejo levico in napravijo jedro bodoče večine. Vsaka druga opozicija, t. j. opozicija radi opozicije je škodljiva ter le povečava jez-med vlado in slovanskimi narodi. Stopiti pa so imeli Slovani v opozicijo takoj, ko je bil raztrgan železni obroč. Sedaj je ostalo nekaj Slovincem v Hohenwartovem klubu, ker mislijo, da se koalicija razruši kmalu, kar misli tudi dr. Klaić, in sicer vsled slovanske opozicije. Gledé hrvatsko-srbskih razmer v Dalmaciji rekel je dr. Klaić, da so se pokvarile pred 15 leti za okupacije Bosne in Hercegovine, in da so krivi Hrvatje t. j. nemirljivi sovražniki Srbov. Začeli pa da so razdor Hrvatje in sicer Pavlinović, ko je napisal svoje „Razgovore“ ter v njih ostro napadal „Srbe“; to je bila iskra, iz katere se je razvnel neugalski plamen bratskega prepira. „Jaz sem vedno žalosten gledal in še gledam na to sovraštvo. Srbo-hrvatsko sovraštvo nam mnogo škodi v Dalmaciji v borbi z italijanskim elementom, ki je sam po sebi jako neznaten (3%), ki ga podpira vlada ter neče odstraniti iz uradov italijanščine in uvesti hrvaščine“.

Maloruski radikaleci v Galiciji imeli so dne 4. t. m. shod v Kolomeji. O tem shodu je poročal dr. Trylovski o splošnem političnem položaju Malorusov v Galiciji. V svojem govoru je omenil, da morejo rešiti maloruski narod jedino le radikaleci, ker se naslanjajo na lastne sile narodeve, kateri je organizovan po za-

padno-evropskih nazorih. Radikalci tudi ne ljubkajo niti z Rusijo, niti z vlado. Shod je vsprejel to-le resolucijo: „Narodni shod v Kolomeji priznava, da je bodočnost Malorusov jedino le v politiški in socialni organizaciji maloruskih delavcev na radikalno-demokratski podstavi. Strankarstva med Malorusi imajo le toliko veljave, v kolikor pripomorejo v doseg tega namena; gledé sedanjega položaja pa izjavlja zbor, da je zbok vedno naraščajočega politiškega servilizma skrajno potrebno, da se uprejo temu servilizmu pošteni možje vseh strank. Zaradi tega naj se skličejo zaupni možje, kateri naj se posvetujejo o sredstvih, koja je treba rabiti proti temu pojavu, ki grozi uničiti narodno svobodo“. Shod se je izrekel tudi za obče volilno pravo, naglašajoč, da je treba odpraviti kurije ter da se uvede neposredno, obče, tajno glasovanje ob volitvah v občinske, okrajne, pokrajinske in državne zastope. Zbor je protestoval tudi proti vladinemu predlogu „kmetiskih zadrug in rentnih posestev“ ter navedel mnogo drugih sredstev, s katerimi bi se moglo pripomoči kmetiskemu stanu. Vsprejeli so predlog, da naj bi država sama kupovala posestva na dražbah ter jih odstopala občinam, ki bi plačevale taka posestva v obrokih. Radikalno malorusko društvo „Народная воля“ se neki razvija prav živalno in skliče v kratkem še drugih shodov.

V teh izjavah je prava zmes nazorov, nastavljenih iz raznih vplivov, v resnici tudi zapadnih.

Koliko plačujejo češke dežele? Neposrednih davkov daje Češka 29 mil., Morava 12 mil., Sileška nad 2 mil., skupne torej okolo 43 milijonov. Posrednih davkov pripada na Češko 94 mil., Moravo in Sileško 41 mil., torej skupno 135 milijonov. Od skupnih 177 mili. dobivajo te dežele 63 mil., v tem ko gre torej za skupne drž. potrebe od te svote 144 mil. gld. Dežele ogerske krone dajejo za skupne potrebe pa le 66 mil. V čeških deželah pripada na jednega človeka davkov 22 gld., na Ogerskem pa na 16. A kaka je politiška moč pri Madjarih in Čehoslovanih?

Češko šolsko društvo, „Ustr. Mat. škol.“, je imelo v 1893. l. trinajstem svojega obstanka, največ dohodkov. Prijelo je 221.943 gld. 93 kr., izdalo pa 197.336 gld. 40 kr. Do konca l. 1893. je Matica osnovala 100 šol, katerih vzdržuje 78, in sicer 1 gimnazij, 39 občinskih in 38 svojih.

Češko plemstvo v obče cepi se vedno bolj ter se bliža konservativni del liberalnemu ali prav za prav nemškemu. Le malo jih ostaje narodu zvestih ter se drži starega programa. Sosebno v češkem deželnem zboru začeli so konservativci na vse strani paralizovati delovanje Mladočehov. Plemstvo prehaja v tabor politike, katero hoče zastopati nova koalicija. Politiko koalicije hočejo pa v obče uvajati po raznih deželnih zborih, kakor kranjskem in moravskem, torej takih, kjer bi imeli odločevati Slovani.

Na Češkem se je vršilo več dopolnilnih volitev; izvršile so se Mladočehom na korist. No, čudo ni, da češki narod v tej dobi še bolje razumeva politiški tir, nego poprej. Da bi se učili le drugi Slovani od Čehov.

Tisočletnica Svatoplukovega spomina bode meseca februarja tega leta Čehoslovani, sosebno tudi moravski, se pripravljajo, da bi ta spomin proslavili dostojno. Zajedno se bodo spominjali tisočletnice Bořivojeve smrti; tudi Bořivoj je velikega pomena za Čehoslovane in potem za Slovane v obče.

Nemški Dunaj. Pod zaglavjem „Wien und das Deutschthum in Oesterreich“ je objavila te dni Berlinska „Gegenwart“ jako značilen članek, v katerem se

toži člankar, da Dunaj ni več — nemško mesto. Avstrijska prestolnica da je mnogo izgubila vsled tega, ker so se razvila in se še razvijajo mesta Praga, Zagreb, Trst, Pešta, Bukarešt itd., kajti vsa ta mesta niso duševno zavisna več od Dunaja, kakor so bila poprej, ampak stvarjajo si za-se narodna središča. Dunaju ne zadoščuje, da bi bil le glavno mesto slabo naseljenih planinskih kronovin; vrhu tega leži ob jezikovni meji, vsled česar navaljivajo nanj „inozemski“, posebno pa slovanska plemena. Baš slovanski živelj izpodriva „nemške“ Dunajčane takó, da je vredno premišljevati o tej stvari. Vsakdo mora priznati, da Slovani skoro popolnoma poplavijo Dunaj. Kakó dosledno pa postopajo Slovani, če tudi stopajo v boj početkom le kot manjšine, to dokazuje najboljše „poslovanjena“ Silezija in pa „pruski“ Poznanj. Ako pa Dunaj izgubi svoje izključno nemško lice, potem je v kratkem pokopano vse nemštvo, in izgubljen je plod velikanskega kulturnega dela na Vstoku. Zatem omenja člankar, da se Nemci ne bojé Francozov, kajti isti da so uže izgubili svojo prevesno silo; pravi in jedini nasprotniki nemštva só le Slovani s svojo mladeniško močjo, brutalno silo in strašansko množecim se številom. Tudi se je treba ozirati na to, da Slovani jako napredujejo duševno, zbok česar ne zmagujejo le z orožjem v roki (!), ampak se širijo tudi mirnim potom, kedar vlada povsodi mir, in ni nihče pripravljen na slovanski naval. — Kakor se vidi, zna člankar dobro dramiti Velikonemce; kaj poreče Dunajski župan k temu strahu!

Romunske gospodične Vajanskemu. Romunske gospodične Sibinske so poslane v Segedin srebrn lovorvenec gospej Svetozara Hurbana Vajanskega, slovaškega dejatelja, pisatelja in — mučenika.

Martin Čulen, velik slovaški rodoljub, uzoren učitelj, pedagog, je umrl kot župnik 23. t. m. v 71. letu življenja. Bil je po raznih mestih na Slovaškem profesor, potem vodja gimnazijski. Kot tak je zasnoval l. 1868. gimnazij v Klastarju pod Znojmom, a isti gimnazij bil je zatvorjen vsled prepisa ministra Trefortova 21. septembra 1874. in to kljubu temu, da je še malo mesecev poprej državni tajnik Tanácky izjavil s takó-le: „Tolaži me, gospoda, da se vam morem zahvaliti in povedati, da takega gimnazija, kakoršen je ta vaš, ni niti v čisto madjarskih mestih, in povem to tudi g. ministru, in če treba, bom to svoje mnenje utrjeval tudi v državnem zboru“. Čulen je potem dobil mesto župnika na meji slovaškega življa ter je ostal veren svojemu narodu do konca. On je podpiral vse zavode in narodna podjetja ter je bil velik dobrotnik slovaški omladini. Ko ga je hotel postaviti primas Sunor na boljše župnijo, ni je sprejel zato, ker je bila — madjarska. Čulen je doživel in sam osebno preстал mnogo muk, zaradi katerih trpi v novi dobi slovaški narod.

Nagrade „Maticе Hrvatske“. „Matica Hrvatska“ razpisuje za leto 1894. književni natečaj za nagrajenje dobrih hrvatskih knjig ti-li nagradi: 1. Iz zaklade grofa Ivana N. Draškovića nagrado 850 gld. V smislu oporoke imajo prednost do nagrade ti, kateri doprinašajo s svojim rokopisom čim več k pravi ljudski pouki o praktičnih predmetih in v napredek njegovega duševnega in materialnega stanja. Rokopis mora obsegati vsaj 15 tiskovnih pól; ako je manjši, podeli se slučajno tudi razmerno manjša nagrada. Rokopisi naj se pošljejo najkasneje do 31. dec. 1894. tajniku „Maticе Hrvatske“. — 2. Iz zaklada Adolfa Veber-Tkalčičevega književno nagrado 300 gld. za književno delo poučne ali zabavne vsebine, katero mora obsegati vsaj 10 tiskovnih pól. Vsebinsa mora se popolnoma strinjati z namenom in književno

obliko publikacij „Matice Hrvatske“. Ako bi nagrajeno delo obsegalo slučajno več nego 10 tisk. pól, odškoduje „M. Hrv.“ pisatelja primerno iz svojih dohodkov. Rokopisi naj se pošljejo do 31. decembra 1894. tajniku „Matice Hrvatske“.

„Matica Hrvatska“ javlja svojim društvenim po-verjenikom in članom, da je razprodana vsa naklada „Matičinih“ knjig (10.000 iztisov), zбоk česar se ne sprejemajo več novi člani za leto 1893.

Hrv. vseučilišno zabavno liter. društvo „Danica“ u Zagrebu izdalo je svoj „Izveštaj“ za upravno leto 1892—93. Iz tega izveštaja posnemamo, da je imelo društvo „Zastava“ v tem upravnem letu 2676 gld. 67 kr. dohodkov in 2630 gld. 64 kr. stroškov. Vкупno premoženje znaša 1685 gld. 28 kr. Društvo ima 35 ustanovnikov, 133 podpornikov in 132 pravih članov.

Petdesetletnica „Zore Dalmatinske“. Letos bode petdeset let, odkar je dr. Ante Kuzmanić pričel v Zadru izdavat i književni list „Zora Dalmatinska“. V prvi nje številki je bila objavljena Preradovićeva pesem „Zora puca, bit' će dana“. Preradović pripoveduje sam v svojih spominih „Crte moga života“, kakó se je spoznal s Kuzmanićem, in kakó ga je ta nagovarjal, da se je poprijel pesništva. Preradović je mnogo pripomogel k temu, da ni propadla „Zora“ uže prve mesece svojega obstanka. Kuzmanić jo je bil namreč skoro pokopal zбоk svoje nepopustljivosti v pravopisu in v jeziku. „Zoro“ so bili navdušeno pozdravili vsi domoljubni Hrvati, kar dokazujejo uže razni odzivi in pesmi, njej namenjene. V „Zori Dalmatinski“ je največ pesmij, kratkih narodnih prič, razprav o jeziku in pravopisu in člankov o narodnem gospodarstvu. — Nje petdesetletnico je pozdravil Zadarski književni list „Iskra“ v prvi letošnji številki z raznimi sestavki, in to s pesmijo Stjepana Buzolića: „Zori Dalmatinski, s historičko-kritičkim člankom P. Kasandrićevim: „Zora Dalmatinska“ 1844—1848; s pesmijo R. Katalinić-Jeretova: „Sjeni neumrlóg velikana Petra Preradovića prigodom petdesetgodišnjice pjesme „Zora puca, bit' će dana“ in z nekaterimi zgodovinskimi podatki o „Zori“ od uredništva.

Hrvatsko starinarско društvo u Kninu si je kupilo te dni dvonadstropno palačo tik sedanjega muzejskega poslopja. Tudi nova palača se bode uporabljala v muzejske svrhe. V kratkem bode imelo to društvo izredno glavno skupščino, v kateri se obnovi društveno upraviteljstvo. Vsled prošnje raznih rodoljubov stopi v novo upraviteljstvo baje tudi Nestor hrvatskih arheologov prof. Š. Ljubić kot podpredsednik.

Katoliški shod na Ogerskem. Dne 16. t. m. pričelo je v Budimpešti zborovanje katoliškega shoda. Udeležba je bila ogromna; poleg škofov iz vse Madjarske, udeležil se je zborovanja tudi papežev nuncij Aglardi in mnogo katoliškega plemstva. Kardinal Vaszary je v svojem nagovoru naglašal stališče katoliške cerkve proti cerkveno-političkim predlogam madjarske vlade. Shod je odposlal brzojavko cesarju in papežu. Cesar je odgovoril brzojavno, zahvaljujoč se na izrečeni mu udanosti. Madjarski politički krogi so jako vznemirjeni vsled tega, ker je cesar odgovoril osebno na brzojavko zboru, kateri je zboroval baš radi tega, da ukrene potrebno proti vladnemu cerkveno-politiškemu načrtu. V papeževem imenu odgovoril je iz Rima na brzojav tajnik Rampolla. Zbor je sklenil soglasno primerne resolucije, s katerim se protestuje odločno in slovesno proti cerkveno-političkim zakonski prenosovi.

Dr. Ivan Broz, prof. kr. gimnazija Zagrebškega, odbornik „Matice Hrvatske“, dopisujoči član jugoslovanske

akademije, umrl je v Zagrebu v 42. letu življenja. Pokojni Broz ima mnoge zasluge, da se je mladi naraščaj naučil govoriti in pisati čiste hrvatišćine. Sodeloval je pri „Viencu“ in priobčil mnogo učnih razprav v akademiskem „Radu“. Ostavil je mnogo dogotovljenega jezikoslovnega gradiva.

Anton Kazali, sloveči hrvatski pesnik, rodom Dubrovčanin, umrl je dne 17. t. m. v svojem rojstnem mestu v 78. letu dóbе. Najboljša njegova pesniška dela so „Zlatka“, „Glas iz pustinje“, „Grobnik“, „Cvjet neimeni“. Najveća njegova pesem je „Čoso“, katero je pisal blizo 40 let; pesem ima do 30.000 stihov. Doslej ni bila še obelodanjena. Peleg izvirnih pesniških del prevlel je pokojnik vso Homerjevo „Ilijado“ in mnogo stvari iz grškega, angleškega, francoskega in nemškega jezika.

Kriza v Srbiji. V Srbiji čuti se uže zopet vpliv zapadne politike. Mladi kralj Aleksander je pozval svojega očeta, razkralja Milana iz Pariza v Beligrad. Ko je kralj prijavil Grujiću razkraljev prihod, dalo je ministerstvo svojo ostavko, rekše, da se ruši jasna ustavna določba z Milanovo vrnitvijo. Radikalce opisujejo kot opasne kroni, a ta se ni mogla sporazumeti z liberalci. Najprvo sta skušala skrbati novo ministerstvo zatožena bivša liberalna ministra Avakumović in Ribarac, toda ni se jima posrečilo. Kralj se je posvetoval tudi z Garašaninom, Novakovićem, Milovanovićem in Simićem, odposlancec na Dunaju, katerega je poklical v Srbijo. Radikalna stranka ni marala vsprejeti kraljevih uslovij. Ta so bila: 1. ministerstvo se obvezuje ravnati se strogo ustavno; 2. ministerstvo mora spoštovati osebne pravice in želje kraljeve; 3. kralj si pridržuje pravico vrhovnega vodstva zunanje politike in 4. razprava proti zatoženim liberalnim ministrom se ustavi. Skupščina je odložena na nedoločeno dóbо; odstopivše ministerstvo pa je izjavilo, da ne prevzema nikakšne odgovornosti za postopanje kraljevo. Zбоk tega je bilo tudi nemožno sestaviti koalicijsko ministerstvo. Naposled je Simić sestavil novo ministerstvo takole: Simić predsedništvo, zunanje posle in ad interim tudi financije; general Zdravković javna dela, drž. svetnik Nikolajević, notranje posle; Milovan Pavlović vojsko, profesor Lotanić poljedeljstvo in trgovino ter prof. Gjorgjević pravosodje in nauk ad interim. V kratkem se vrne v Belgrad tudi kraljica Natalija. Prebivalstvo po deželi je silno razburjeno.

Obravnavanje proti zatoženemu ministerstvu Avakumovićevemu je pričelo zopet dne 16. t. m. Sodišče je odbilo Avakumovićevo zahtevanje, da se izključi sodnik Kristić, in zahtevo Ribarčevu, da se k obravnavi pozove vladin svetnik Živanović. O izpraševanju zaradi uporabe vojakov ob volitvah je izjavil bivši minister notranjih poslov Ribarac, da se ta stvar dostaje le njega samega, ne pa bivšega vojnega ministra Bogičevića. Ta pa je izjavil, da je storil svojo dolžnost in da odgovarja o svojih korakih le kralju samemu. Dne 23. t. m. nadaljevala se je obravnava. Izmed zatoženih bivših ministrov nista prišla Avakumović in Ribarac, kajti bila sta pri kralju v konaku. Kakor javljamo na drugem mestu, pretrgal je kralj obtožbo s posebnim ukazom.

Dar za srbsko šolo. Belgrajski mitropolit Mihajlo daroval je blizo 20.000 dinarjev, da se zgradi srbska šola v Soko-Banji, njega rojstnem mestu.

Serbski mačičny dom. Lužiški Srbi, ki so uže davno nabirali doneske, da bi si v Budišinju sezidali „Narodni dom“, sklenili so sedaj delo pričeti z vso zaresnostjo. Denarja pa nedostaje še mnogo, hočejo pa ga dobiti z nabiranjem dobrovoljnih darov, z loterijo in z izdajanjem delnic. Dolžnost drugih Slovanov je, da temu malemu odlomku slovanskega plemena, borečemu se za narodni obstanek sredi

velikega kulturnega naroda, pripomorejo tudi s svojimi žrtvami za zgrajenje „Narodnega doma“, namenjenega raznim narodnim društvom lužiskih Srbov. Več sporočimo o stvari v bodoče.

Črna Gora. „Глас Црногорца“ našteva dogodke, ki so bili l. 1893 za Črno Goro pomenljivi ter zaključuje: „Pogledavši torej na minolo leto, moremo je mi blagoslovljati kot jedno činjenico naše boljše bodočnosti; in ločič se od l. 1893, čestitamo Črni gori njene darove, z željo, da bi bilo nastopivše leto še ugodnije“.

K narodopisni razstavi na Češkem l. 1895. Kakor poroča „Velehrad“, bodo imeli evangelici in Židje na tej razstavi svoja lastna oddelka, za to se pripravlja tudi posebna katoliška skupina, v predočenje cerkve česko-slovanske. Ta skupina bode razdeljena na tri oddelke. V cirilo-metodijskem oddelku bodo zaznamovana na posebnih mapah pota teh slovanskih apostolov, in njih dieceze, a izloženi bodo tudi razni spomini po teh svetnikih, literatura cirilo-metodijska itd.

Madjari in Romuni. Madjare peče, da se približujejo za skupno postopanje Romunci, Slovaki in Srbi. Zato se laskajo Romunom, da bi ostali osamljeni Slovaki in Srbi; a Romunci ne verujejo obljubam madjarskim. „Gazeta Transilvanici“ kliče: „Vsaka obljuba Madjarov je slepilna. O tem je treba narod poučiti. Kdor bi danes med Romunci mislil na pomirjenje z Madjari, bil bi izdajnik narodov in renegat“.

Bolgarska bode imela letos po proračunu 102,270.982 frankov dohodkov in 101.079.555 frankov stroškov. Iz razhodov pripada na obči dolg $17\frac{1}{4}$, na vojsko $22\frac{1}{2}$, na javna dela 13 in na šole 9 milijonov frankov.

Ogerski arhiepiskop Samassa praznoval je nedavno 50letnico svojega svečeništva. O tem povodu izustil je zbranemu svečeništvu znamenit govor na latinskem jeziku, kateri je obrnil na-se občno pozornost in vzbudil obče zanimanje. Iz njegovega govora je razvidno, da arhiepiskop ne pripada onim, kateri želijo izključiti duhovenstvo iz političkega življenja. Tudi svečenik, rekel je, občuti ljubezen do svoje očetnjave, zbok tega se mora zanimati za splošna vprašanja in delati dostojno v prid svoje domovine. Ako pa naj ljudstvo sluša duhovnike, želiti je treba, da varuje sleherni svečenik svojo avtoriteto, da izpolnjuje točno svoje dolžnosti in da je brez madeža na svoji časti. Danes gleda svet bolj na dostojnost, kot pa na dobrotvornost. Zatem je izrekel, da želi, da se skliče krajinski katoliški sinod, kateri naj bi se posvetoval o bogoslužju, o cerkveni organizaciji, da bi se izpravili nprav, običaj in cerkvena disciplina. Časopisju ne bi se smel dopuščati avtoritativni glas v cerkvenih vprašanjih. — O domovinskih vprašanjih se je izrazil arhiepiskop, da je treba dveh stvari, ako bi hotele državne oblasti pripomoči k blaginji naseljenja. Pred vsem bi bilo treba, da se v blagor mest ostavljajo vse postranske misli, potem pa bi se moralo raztegniti delovanje na vse državno telo, toda ne takó, da bi se podpirali jedni, prezirali pa drugi; takó utegnejo nastati razdrobljenja, spori, zavidanja. Občnemu blagu more koristiti le ta, kdor ljubi pravico. Nikdor se ne sme prezirati in žaliti brez vzroka. Sovražnik in neprijatelj je ta, kdor oborožen navaljuje na oblast, a ne ta, kdor ima blago mišljenje in blage namene. Razna mišljenja in razni nazorji niso neprijateljstvo. Posamični človek ne smatra nikogar svojim neprijateljem zbok različnega mišljenja. Različni so darovi prirode v posamičnikih; zategadelj pa se oblast ne sme obzirati

na blesk stanu, ampak mora biti nepristranska in modra. Kdor hoče storiti kaj v blagor narodov brez teh svojstev, ta spravi v opasnost domovino. Takih slabostij pa opazujemo dandanes mnogo, toliko v časopisju, kolikor v načrtu za preosnovno cerkveno-politiškega vprašanja.

Svetovna rastava v Petrogradu bode l. 1903. ko bodo slavili Rusi 200letni spomin zidanja Petrograda.

Prebivalstvo v Rusiji pomnožilo se je od leta 1891. do konca 1893. leta za 5 milijonov duš, narastlo je namreč na 124 milijonov. Ako bi se množilo prebivalstvo v istem razmerju, imela bi Rusija v 40 letih 200 milijonov naseljenja.

Ruski jezik v Nemčiji. Poslednja leta v Nemčiji čedalje bolj raste zanimanje za rusko literaturo, in vsled tega se Nemci ruskega jezika učé vedno intenzivneje. Izdateljska firma Cotta v Stuttgartu in Monakovem (München) je v nemškem prevodu izdala posebno zbirko ruskih „spominov“ (memoirov), katera zaključuje v sebi take kapitalne reči, kakor spomini znamenitega Pirogova, Nikitenki in drugih. Sedaj moremo pokazati dve novi izdanji, ki ste zanimivi sosebno zato, ker ste se javili na svet v Nemčiji, no — na ruskem jeziku; oni imati namen oblehčiti izučenje ruskih pisateljev v izvirniku. *Prvo izdanje* je ozaglavljeno: „Russische Meisterwerke“; ono izhaja v oddelčnih snopičih pri Gerhardu v Lipsku pod redakcijo dr. Merčinskega in dr. Abichta. Prva dva snopiča obsegata „Меремъ“ L. Tolstega in „Васня“ Krylóva, s podvrstnimi opazkami in znaki udarjenja na slovi. — *Drugo izdanje*, ki se je pojavilo pri Malcomes v Stuttgartu, nosi nazvanje „Internationale belletristische Bibliothek in russischer Sprache. Izdatelj najavlja, da ima namen zbrati najboljše romane vseh narodov v ruskem prevodu. Ta „biblioteka“ sestavlja nekoliko serij po 12 zvezkov; izdanje je precej elegantno, v vsakem zvezku je od 10 do 12 tiskanih pól. Iz vsega tega je vidno, da se germanska vlada ne boji za celokupnost države od učenja ruskega jezika in ruske literature, in da ravno tako ni katoliški ni luteranski svečeniki v takem „počenjanju“ svojih jedincev ne vidijo „nevarnosti“ za „vero“. Bržkone tam vera stoji na bolj krepkih nogah, in imajo tamošnji duhovni oči čisto druge pojme o njej, nego slovenski, hodeči za Goriškim ovnom-zvoncenoscem. Zanimivo bilo bi le znati, kako nazvani Nemci-izdatelji dobivajo rublje iz Rusije za svoje „rusofilstvo?“ Lepa prilika Goriškemu detektivu, pokazati svojo spretnost in svoj tenki nos, in pa skrb, da bi se s takim brezverskim počenjanjem gg. Kotta, Malcomesa i. t. d. tako ali drugače ne podkopala trozveza.

Roščin.

Francosko-rusko prijateljstvo. Mesto Lyon poklonilo je Moskvi krasno svileno zastavo z naslednjim dopisom: „Lyon, drugo mesto v Franciji, pošilja to darilo Moskvi, drugemu mestu Rusije. Zastava ima barve vaše dežele, ki so zajedno barve Francije. Naj plapola ob radostnih dnevih; naj jo razpenjajo iz Francije prihajajoči vetrovi, a nje šumenje bodi odmev radosti, s katero smo pozdravljali častnike ruske eskadre“. To zastavo obesijo v Moskvi v mestni dvorani poleg carjeve podobe. Nasprotno pa je dovolila Moskovska „duna“ vsoto 12 tisoč rubljev, da se nabavi s srebrom okovani vrč iz malahita, kateri odpošlje Moskva v dar „drugemu mestu Francije“.

Cesar Viljem II. in Bismarck, kakor se kaže bližata se vendar spravi. Prvi je poslal drugemu steklo ren-

skega vina in posebno pismo, drugi pa odgovoril, da pride zahvalit se cesarju v Berlin. Bismarck je v resnici došel 26. t. m. v Berlin, kjer so ga pričakovali na kolodvoru princ Henrik, brat cesarjev, in drugi visoki uradniki. Na dvoru pa ga je pričakoval cesar in najslovesneje sprejel. Bila je potem mala pokuska pri cesarju, na večer pa velika pojedina pri Bismarcku. Tudi te sta se udeležila cesar in cesarica, potem kralj saksonski, Herbert Bismarck in drugi, skupno 14 oseb. Cesar se je pozneje ob tej priliki sam dolgo pogovarjal z Bismarckom, kateri se je na večer zopet odpeljal, na kolodvor pa je cesar spremljal ga in šel z njim do vagona Bismarckovega. Ne trdijo še naravnost, da bode ta sprava vplivala na novi „kurs“, vendar jej pripisujejo velik pomen. Hvalijo cesarja, da je on dal povod k spravi. Vsekakor se je pokazalo, da Bismarck je sicer odstranjen, ali njegovega vpliva niso mogle uničiti najmočnejše protisile. Narod nemški je ves oduševljen za Bismarcka in se raduje zopetnega sprijaznenja z dinastijo Hohenzollernsko, za katero je on storil največ v sedanjosti.

Princ Reuss, velikonemški poslanik na Dunaju, odstopil je, kakor trdijo zaradi novega „kursa“ v Nemčiji. Ta poslanik je bival dolgo na Dunaju in dosegel v pogledu na zvezo Avstro-Ogerske z Nemčijo to, kar je želel in namerjal Bismarck. Reuss je bil zvest izvršitelj Bismarckovih namer. Nas zanima najbolj spomin na vpliv tega poslanika, ki ga je imel tudi na gibanje slovanske publicistike v Avstriji, specijalno na gibanje zastran cerkvene organizacije. Stvari so dobro znane; mi le spominjamo, da je bil velikonemški vpliv, da se se prosledovali nekateri časnikarji, ki so zagovarjali kulturni slovanski program. Konstatujemo, da se je princ Reuss leta 1887 naročil na Dunajskega „Parlamentarja“, in proti koncu istega leta se je za Slovence priobčil znani skupni pastirski list, in je prišel kmalu potem urednik „Parlamentarjev“ na zatožno klop pred Dunajskim porotnim sodiščem. Bivši nuncij Galimberti je bil pod istim vplivom, vsled katerega je priporočal mnogokaj nekaterim škofom. Poslanik Reuss odide, ali tir njegovega posredovanja ostane.

Radikalni nemški listi v Nemčiji. V Hamburgu bode začel v kratkem izhajati radikalni list „Svoboda“ na češkem jeziku, kot organ češke lige. Naročnike vsprejema M. Müller, St. Pauli, Recperbahn 64. Hamburg.

Veliko nemški evangelij. Pod tem zaglavjem objavile so „Narodne Noviny“ iz Turč. Sv. Martina v svoji 6. številki t. l. članek, ki navaja vsebinsko jako zanimivega in značilnega članka, katerega je priobčila Berolinska „Gegenwart“ pod zaglavjem „Naše narodne tožbe in Avstrija“. Članekar se toži v „Gegenwarti“ o strašanskih bojih, katere morajo biti avstrijski Nemci proti slovanskemu nasilstvu, in konstatuje, da je vedno možno v Avstriji ponemčiti „divja“ slovanska plemena. Sleherni Nemec mora znati to dejstvo. Do leta 1866. bila je v Nemčiji velikonemška stranka, katere namen je bil, osnovati nemško državo, v katero bi se morala zlit tudi Avstrija. Toda „srečna“ vojna je odstranila to zmoto. Nemci v „Rajhu“ so spoznali, da razni milijoni avstrijskega naseljenja ne pripadajo k njim. Po člankarjevem mnenju bi morali vsi Nemci v „Rajhu“ delovati na to, da se vsi bratje političsko spojijo v jedno državo. A nemški politiki da so prebojazljivi. Zatem se zvrča nemški članek na trozvezo in zaključuje, da, čim boljše znajo v Pešti, da je naši vladi težko braniti alijancijo pred nemškimi bodaki, tem večjo veljavo bode imela. Ali je trpela Italija kakšno škodo na tem, da je tam silno gibanje proti trozvezi? Nikakor ne! Vlade so ji gradile zlate mostove in jo gmotno podpirale, da

jo obdržé v zvezi. Le mi sami se vèdemo, kakor da smo se z vsem podpisali zaveznikom, kakor da bi nam ne bilo dovoljeno *soraziti brate Čehé in Madjare prav takó, kakor naši somišljeniki v Avstriji* in zbok tega zahtevati naše domovinsko pravo in proglasiti naše tožbe. Dalje pride članek celó do vprašanja: Kdo je kriv na tem, ako se za časa pomišlja na to, da se nemške zjedinjene države ne morejo vezati na državo, katere razpada? Sedaj pa ni treba razpravljati o tem; sedaj gré le za to, da se dokaže svetu, da lahkomišelnó propadajo pokrajine, katere so ustanovili Nemci pod Karolingi, katere smo branili proti Hunom in Turkom, katere so bile spojene tisočletje z nami pod nemškimi cesarji, in katere so ločene od nas še-le štiri stoletja, da propada blagostanje v teh pokrajinah, ker nimajo gospodarja. Na te pokrajine nas veže tisočero narodnih in zgodovinskih vezij, a mi jih moramo vezati na se.

K N J I Ž E V N O S T.

„Matica Hrvatska“ prične dné 27. t. m. razpošiljati svoje književne darove za l. 1893. Vseh knjig je 11 in sicer 8 za navadni letni prinesek: 1. Kišpatić: Ptice. Prirodopisne in kulturne crtice (Poučne knjižnice knjiga XVIII.) VII.—453; 2. Valla: Poviesti srednjega veka. Dio II. (Svjetske poviesti knjiga VI.) IX—326 str.; 3. Lepušić: Bosanke („Zabavne knjižice“ zvez. 154—156) str. 200; 4. Turgenjev: Izabrane pripoviesti. Svez. I. („Slavenske knjižnice“ knjiga I.) VII.—320 str.; 5. Vodopić: Marija Konaroka. Pripoviest. S uvodom popratio M. Kušar („Zabavne knjižnice“ sv. 157—159) XXXIV—164 str.; 6. Kuhač: Ilirski glazbenici. Prilozi za poviest hrv. preporoda. VIII—288 str.; 7. Bogović: Pjesnička djela. Knjiga I. (Drame). IV—288 str. in naposled 8. Hranilović: Izabrane pjesme. („Zab. knjižice“ sv. 160—161) str. 176. Nadalje izdaje „Matica“ 3 knjige proti doplati cene za članove. Te so: 1. Musić: Povjest grčke književnosti. I. Dio. („Knjižn. za klasičnu literaturu“, knjiga I.) VIII—298 str. (Cena za članove 1 gld.); 2. Mickiewicz: Gospodin Tadija ili posljednji porob u Litvi. Preveo, uvod i bilješke napisao T. Maretić. („Prievoda novijih pjesnika“ I—XXXIV—320 str. (Cena za članove 1 gld. in 3. Klaić: Hrvatska pjesmarica, Sbirka popjevaka za skupno pjevanje. XII—308 str. (Cena za članove 60 nvč.)

Knjige društva sv. Jeronima. Izmed letošnjih knjig omenjamo te-le: 1. Pobožnost molitvena na slavu presvetoj Trojici jedinomu Bogu i na čast Blaženoj djevici Mariji i svetima“. S različitim naucima i s tumačenjem svetih običaja crkvenih. Spisao Antun Kanižlić, svećenik družbe Isusove. Izdanje priredio dr. Fr. Iveković, kanonik. U Zagrebu. Tiskom dioničke tiskare. Str. 653. Cena 1 gld. Ta knjiga ni le molitvenica, ampak ima tudi mnogo asketiško-liturgijskega poučnega gradiva. — 2. „VII. dijel životinja, ili III. sveska ptica sa 11 slika“. Napisao Davorin Trstenjak, ravnatelj građanske učionice u Kostajnici. Str. 101. Cena 20 nvč. — 3. „Fabijola ili drevni kršćani“. Preveo Ivan Gojtan. Str. 56. Cena 15 nvč. — 4. „Danica“, koledar svetojeronimskog društva za god. 1894. Ta koledar je tiskan za to leto v 40 tisoč natisih, najboljši dokaz, kakó se je priljubil in razširil med Hrvati.

„Tumač k zakonu od 9. svibnju 1889. o zadrugah sa tekstom zakona, provedbenoga napatka i odnosnimi obrazci, te sa ostalim upopunjujućimi naredbami, propisi

o poslovanju tehnika i diobnimi nacrti. Sastavio Fran Pilepić, kr. žup. perovodja u Požegi. U Požegi. Tisak i naklada knjižare Lavoslava Kleina. 1893. — Pisatelj je nabral v tej knjigi razne razprave in črtice iz lastne svoje prakse; pojasnjuje razna vprašanja, glavna zadača pa mu je, razložiti po možnosti pravi smisel in uporabo novega združnega zakona s posebnim obzirom na razliko med novim združnim zakonom in zakonom iz leta 1880., 1876. in 1874. Razna vprašanja pojasnjuje pisatelj tudi s historijskega stališča. Nabral je tudi, kolikor možno veliko število naredeb, tičočih se združnih poslov.

„Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium vol. XXV. Scriptores vol. II. Chronica ragusina Junii Restii (ab origine urbis usque ad a. 1451), item Joannis Gundulae (1451—1484). Zagrabiae 1893. (I—XIX 1—440). Cena 3 gld. 50 nvč. Digessit Speratus Nodilo. Pod tem naslovom izdala je jugoslovanska akademija poslednje dni prošlega leta dubrovniške letopise Gjona Restića in Ivana Marinova Gundulića, katere je uredil akademik N. Nodilo. Prvi del tega letopisa je sestavil Gj. Restić († 1735), sedaj pa je izdan po rokopisu M. Miličevićem, Restićevem sovrstniku. Nodilo je dodal Restićevemu rokopisu, kateri se završuje z letom 1451, še Gundulićev do l. 1484. Konečno je dodal Nodilo na kraju še nekake beležke od l. 1485 do l. 1554 iz peresa nepoznanega pisatelja. Restićevo in Gundulićevo delo odlikuje se od enakih del osobito v tem, da sta osnovala sestavljalca svoja pripovedanja na službene popravke dubrovniškega arhiva, počenši od dōbe, v kateri so se pričeli hraniti.

Reč dra. Edv. Grégra proti výminečnému stavu, přednesená na říšské radě dne 12. prosince 1893. — Druhé vydání. V Kolíně 1893. Nákladem spolka vydavatelského „Neodvislost“ v Praze. Cena 5 kr. (Epištoly pro lid. Epištola 7).

Česká svatba. Popisuje F. V. Vykoukal. Troškem a nákladem Jos. R. Vilímka v Praze. Str. 128. C. 1 gld. 20 kr. V knjižici so popisani običaji ob svatbah češkega naroda.

Pláč korony české, nebo-li „Persekuce lidu českého“ v letech 1868—1873. Napsal J. Arbes. Sešit 1. C. 40 Nakladatel dr. F. Bačkovský v Praze.

Pratike lužiskih Srbov za l. 1894. „Predženak“. Protyka za Serbow na l. 1894. Z nakladom Mačicy Serbskeje. Mačičnyh spisow č. 91. W komisiji M. Smolerja. Stron 40 we wulkim 4°. Pláč 25 np. — Potem je „Krajan“ za Gornjo Lužico in „Pratija“ za Dolnjo Lužico. V poslednji so prinosi pisatelja Ad. Černega i. dr.

Zběrka dolnoserbских перьвог. I. Mato Kosyk. Wo Worejcach 1893. To zbirko je priredila dolnjesrbska učeča se mladina. Kritika jo jako hvali.

Први српски устанак По архивним петроградским документима написао О. М. Г. Медаковић. Штамп Пајевића 1893. Цијена 1 динар 60 пара или 75 новч. Са више слика (кујига је тискана старим праворписом).

Симо Милутиновић Сарајлија, живот, књижевна радња и слика му. Написао др. Ст. Павловић. Пре-

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld. za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 gld. 60 kr., poluletno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik: Fran Podgornik. — Tisk tiskarne Dolenc.

штампао из „Бетониса Матице српске“, св. 173, 174 и 176 од год. 1893. Нови Сад, штампарија српске књижаре браће М. Поповића. 1893. Цена 1 динар = 50 nvč.

„Izabrane ruske narodne pripovjetke“. Preveo Mirko Divković, ravnatelj kr. gimnazije u Zagrebu. Knjižara dioničke tiskare. 1893. Str. 198. Cena 80 nvč. V tej lični knjižici je zbranih 36 izbornih narodnih pripovedek.

По Адриатическому морю въ черногорю. на торжество 14—20 июля 1893 года. А. И. Александровъ Казань. 1894. V tej knjižici popisuje profesor slavistike na Kazanskem vseučilišču v Rusiji svoje potovanje po Jadranskem morju preko Kotora v Črno Goro, ko je šel udeležiti se Obódske proslave. Popis je jedrnat in jako zanimiv.

Среднія учебныя заведенія въ Каринтіи и ихъ разнородирующее вліяніе на словѣнскій Горотанъ О. Штнфтаръ, Калуга. To knjižico je spisal in posebe priobčil slovenski rojak, ruski profesor g. Božidar Štiftar. O vsebini nekoliko prilično, tu omenjamo le še, da je razprava posvečena spominu Andreja Einspielerja.

Listnica uredništva. Tem, kateri so se poslednji čas pri nas naročili na Dimitrijevičovo rusko slovnico, bomo mogli ustreči še le okolo srede februarja, ker nam je pošla. — Gosp. Š. v Ameriki: „Valenštajn“ se dobi pri g. Cegnarju, c. kr. uradniku v Trstu, in sicer brez poštnine po 1 gld. Jedan iztis Vam pošljemo mi. — Gosp. S. v Zjedinjenih državah: Pismo smo dobili. Hvala! Vam se priporočamo. Več pismeno. — Gosp. Roščin: Spis „Poljaki so dobili po nosu“ dobro došel. Vedite, da „Slovenec“ zares „grozno“ piše o Rusih in Rusiji in je dostojen bratec poljskega mišljenja. — Nekateri želé, da bi zaznamovali s povdarikom ruske tekste; kolikor možno, se to zgodi, ali tiskarna naša nima dovolj črk za take namene.

Popravek k 1. št. „Sl. Sv.“ Na 1. str. na levi 5. v. spodej čitaj: *sumcih* nam. *sumcih*.

Nákladem J. OTTY v Praze

vychází

Nový — velký, nejúplnější, nejspolehlivější

Německo-český slovník

Cena sešitu 40 kr.

Na skladě v všech knihkupectvích. Každý obdrží sešit na ukázkou, kdo o něj požádá listkem korresp.

Nakladatelství J. OTTY v Praze.

